

TRNAVSKÁ UNIVERZITA V TRNAVE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

**AXIOLOGICKÁ PROTIKLADNOST NIHILIZMU
FRIEDRICHA NIETZSCHEHO A KREŠŤANSTVA**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

2012

Michaela Kovačiková, Bc.

TRNAVSKÁ UNIVERZITA
FILOZOFICKÁ FAKULTA

**AXIOLOGICKÁ PROTIKLADNOSŤ NIHILIZMU
FRIEDRICHA NIETZSCHEHO A KREŠŤANSTVA**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Meno, priezvisko a tituly autora práce: Bc. Michaela Kováčiková

Študijný program: filozofia

Študijný odbor: filozofia

Školiace pracovisko: filozofická fakulta

Vedúci záverečnej práce: PhDr. Eva Orbanová, PhD.

TRNAVA, 2012

Bc. MICHAELA KOVÁČIKOVÁ

Zadanie záverečnej práce

Trnavská Univerzita

Filozofická fakulta

Akademický rok: 2011/ 2012

Typ záverečnej práce: diplomová práca

Názov záverečnej práce: Axiologická protikladnosť nihilizmu F. Nietzscheho a kresťanstva

Meno, priezvisko a tituly študenta: Bc. Michaela Kováčiková

Meno, priezvisko a tituly vedúceho záverečnej práce: PhDr. Eva Orbanová , PhD.

Podpis:

Školiace pracovisko: Katedra filozofie

Meno, priezvisko a tituly vedúceho pracoviska: doc. Mgr. Mgr. Andrej Démuth, PhD.

Podpis:

Jazyk, v ktorom sa záverečná práca vypracuje: slovenčina

Dátum schválenia záverečnej práce:

Anotácia záverečnej práce: Cieľom diplomovej práce je oboznámiť čitateľa s chápaním pojmu hodnota v dielach Friedricha Nietzscheho v porovnaní s kresťanskými hodnotami. Práca obsahuje tri kapitoly,

Čestné prehlásenie

Čestne prehlasujem, že diplomovú prácu som vypracovala sama. Použitá bola iba literatúra uvedená v zozname použitej literatúry.

Trnava, 10. apríl 2012

Bc. Michaela Kováčiková

Podakovanie

Na tomto mieste by som sa chcela hlavne poďakovať všetkým, ktorí mi pomohli svojimi radami, podporili ma a boli trpezlivý pri písaní našej diplomovej práce. Najmä by som chcela poďakovať vedúcej mojej diplomovej práce PhDr. Eve Orbanovej, PhD., za jej odborné pomoc, podporu a hlavne nesmiernu trpezlivosť, pri písaní našej diplomovej práce. Ďakujem.

TRNAVSKÁ UNIVERZITA
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra filozofie

Študijný odbor: Filozofia

ABSTRAKT

KOVÁČIKOVÁ, Michaela : *Axiologická protikladnosť nihilizmu Friedricha Nietzscheho a kresťanstva* [Diplomová práca].

Trnavská Univerzita v Trnave , Katedra filozofie. Školiteľ: PhDr. Eva Orbanová, PhD. ,
Trnava: 2012. Počet strán: 54

Cieľom našej diplomovej práce je priblížiť filozofiu Friedricha Wilhelma Nietzscheho. Zameraní sa uňho hlavne na chápanie a delenie hodnôt. Nietzsche svojim postojom ako imoralista odsudzoval hlavne kresťanskú morálku, ktorá preňho predstavovala jed, ktorý postupne preniká do tela a opantáva ho. V prvej kapitole približujeme vklad tohto filozofa s kladivom pre filozofickú axiologiu. V druhej kapitole si priblížime hodnoty, ktoré vyzdvihoval i tie ktorými opovrhoval. Tretiu kapitolu nechávame ako komparáciu hodnôt filozofie Nietzscheho a hodnôt, ktorými sa riadi kresťanstvo.

Kľúčové slová: hodnota, vôľa k moci, morálka, dobro, zlo, kresťanstvo.

TRNAVA UNIVERSITY
FACULTY OF PHILOSOPHY

Department of Philosophy

Field of study: Philosophy

ABSTRACT

KOVÁČIKOVÁ, Michaela : *Axiological contradictions nihilism of Friedrich Nietzsche and Christianity* [Graduation theses].

Trnava University in Trnava. Faculty of Philosophy , Department of Philosophy. Adviser:
PhDr. Eva Orbanová, PhD., Trnava, 2012. Number of pages: 54

The aim of our graduation thesis is to approach the philosophy of Friedrich Wilhelm Nietzsche. By focusing mainly on his understanding and sharing values. Nietzsche with his attitude as a immoralist condemned especially Christian morality, which for him was the poison that gradually penetrates into the body and daze it. In the first chapter we approach the input of the philosopher with a hammer for philosophical axiology. In the second chapter we approach the values which he had belaud, even those that he despised .The third chapter we leave as a comparison of values Nietzsche's philosophy and values governing Christianity.

Key words: value, the will to power, morality, good , evil, Christianity

PREDHOVOR

Friedrich Wilhelm Nietzsche, narodení 15. Októbra 1844 v Rockenu. Vyštudoval klasickú filofógiu. Na univerzite v Lipsku študoval a neskôr sa stal aj profesorom. Medzi svojími žiakmi sa tešil obľúbenosti a rešpektu. Zúčastnil sa ako dobrovoľník v nemecko – francúzskej vojny. O nejaký čas na to sa uňho začali pravidelne opakovať bolesti hlavy. Nietzsche si v práci vyžiadal voľno, odvtedy sa jeho bolesti prejavovali častejšie. Do práce sa následne vôbec nevrátil. Cestoval po celej Európe s vyhliadkami nájsť lepších lekárov. Precestoval takmer jedno desaťročie, kým začal jeho život mysliteľa. V roku 1889 sa nervovo zrútil, čo mu zabránilo následne v rozvíjaní jeho diel a myšlienok. Nietzsche sa počas života nestal obdivovaný, vo svojom živote a zlom fyzickom stave sa mu jeho najvernejším kamarátom stala samota. Nietzscheho tvorba bola ovplyvnená obdivom k Wagnerovi a Schopenhauerovi..

Nietzsche vo svojich dielach ostro kritizuje kresťanské náboženstvo, ktoré sa podľa neho stalo pre ľudí, drogou na ktorej sú závislí. Vierou si dokázalo udržať neskutočné množstvo prívržencov po veľmi dlhé časové obdobie. V období Nietzscheho života stále pretrvávalo, a keďže pre neho samotného znamenalo úpadok a odpor voči životu, rozhodol sa pre prehodnotenie jeho hodnôt, ktoré sa pokúsime objasniť v našej diplomovej práci.

OBSAH

Úvod

1	Hodnota ako centrálny pojem filozofickej axiológie	11
1.1	Typológia hodnôt z hľadiska vymedzenej témy	13
1.2	Vklad F. Nietzscheho do filozofickej axiológie - pasívny a aktívny nihilizmus ..	15
2	Proklamácia vybraných hodnôt v diele F. Nietzscheho	19
2.1	Hodnota života ako vôľa k moci	20
2.2	Hodnoty v morálke pánov	22
2.2.1	Imorarizmus, hedonizmus a kult ľudského tela	23
2.2.2	Hodnota nadčloveka a resentment	25
2.3	Hodnoty v morálke otrokov	27
2.3.1	Fenomén svedomia, viny	30
2.3.2	Kresťanstvo ako popretie „vôle k životu“	31
3	Komparácia hodnôt kresťanstva a filozofie F. Nietzscheho	35
3.1	Neznalosť a nepochopenie kresťanstva zo strany filozofa	36
3.2	Morálka verzus amoralizmus	39
3.3	Zásadná kontradiktórnosť postoja k blížnemu, žene, chorému	42
3.4	Svedomie, cnosť ako zdroj hodnotovej ambivalencie kresťanskej a Nietzscheho interpretácií	46
	Záver	50
	Použitá literatúra	52

ÚVOD

Friedrich Nietzsche sa vo svojich filozofických úvahách zameriaval prevažne na relativitu a spochybnenie absolútnych hľadísk. Akákoľvek idea alebo udalosť sa môže stať v rôznych prípadoch, dobrou alebo aj zlou. Ak je niečo užitočné, druhýkrát to môže spôsobiť skazu, a čo je zlé, z toho sa môže rozvinúť dobré. Všetko v sebe obsahuje aj svoj opak. Základná kritika absolútnych hodnôt spočíva v ich vykorenenosti. Sú vytrhnuté zo súvislostí tohoto pozemského sveta, a aj preto ich Nietzsche považuje za imaginárne a nezodpovedajúce skutočnosti. Domnieva sa, že skôr bola schopnosť za nerovnakým vidieť rovnaké pre človeka v prírode výhodou. Dnes je však treba nastúpiť cestu opačnú a oveľa viac pritakávať životu a radosti z neho. Nietzsche hľadá východisko v sebe samotnom a v neutíchajúcom prekonávaní seba samého.

Témou našej diplomovej práce je Axiologická protikladnosť nihilizmu Friedricha Nietzscheho a kresťanstva.

V prvej kapitole s názvom Hodnota ako centrálny pojem filozofickej axiológie vysvetlíme vznik samotného tohto pojmu. Priblížime ako dôležitá bola v tejto oblasti práve Nietzscheho tvorba, s ktorou sa pojem hodnoty v jeho rapídne mení. Predstavíme Nietzscheho hodnoty s ktorými budeme následne v ďalších dvoch kapitolách kooperovať.

V druhej kapitole si bližšie predstavíme Nietzscheho dvojité morálku a hodnotenie. Bol nazývaný ako filozof s kladivom, ktorý, sa snažil o zmenu „tradičného“ vnímania sveta. Ukážeme si o aké hodnoty ide a z akých dôvodov sa ich Nietzsche chystal prehodnotiť. Taktiež vysvetlíme pojem vôľa k moci, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou života, ktorý bol preňho najvyššou hodnotou.

V tretej kapitole budeme využiť vedomosti z predchádzajúcich dvoch kapitol. Porovnáme vnímanie hodnôt Friedricha Nietzscheho a kresťanské hodnoty. Poukážeme na to, aké rozdielne a zároveň podobné sú vnímania týchto dvoch subjektov. Kresťanstvo i Friedrich Nietzsche

operujú s hodnotou života, ktorý pre nich zohráva veľmi dôležitú úlohu. Je podmienkou existencie človeka. Kresťanstvo vidí jeho základ v Bohu a naopak Nietzsche v pozemskom svete, v prírode.

Konfrontácia Friedricha Nietzscheho s kresťanstvom je veľmi zaujímavá. Protikladné názory sme sa pokúsili objasniť v našej práci.

V našej diplomovej práci sme použili metódu komparatívno-analytickú, ktorá nám umožnila porovnať filozofické myslenie Friedricha Wilhelma Nietzscheho a posolstvo Zjavenia. Nezastupiteľnú úlohu zohrala Pomocou nej sme mohli reflektovať zmysel výpovedí a názorov Friedricha Nietzscheho v kontexte doby a historického vývoja v Európe, ktoré bolo vyššie poznačené kresťanstvom.

1 Hodnota ako centrálny pojem filozofickej axiológie

Výraz hodnota vychádza z iných pojmov, ktoré nachádzame v celej filozofii od staroveku až po dnešok. Ide o pojmy ako kritérium, princíp, cnosť, idea a iné ďalšie. Konkrétne pomenovanie hodnoty vo význame akom ho poznáme dnes nastalo až v 19 storočí. Napríklad pre Platóna sa hodnoty rovnajú ideám, jeho najvyššou ideou je idea Dobra. Ekvivalentom Aristotelových hodnôt sú cnosti dosiahnuté človekom, podobne u Parmenida ide o blaženosť. V každom období dejín sa stretávame s iným poňatím hodnôt. Stredovek nadväzuje na Platónske idey. Celým obdobím sa ťahne vedomie o najvyššej hodnote sakrálnej a transcendentnej a to hodnote Boha. V novoveku sa opäť objavuje hodnota Boha, nemá však takú dôležitosť ako v stredoveku. Nie je hodnotou najvyššou, pretože dochádza k ústupu teologického učenia a celkového postavenia cirkvi. Transcendencia ustupuje z priestoru človeka a do popredia sa dostáva empirická skúsenosť.

Norma alebo správanie majú svoje miesto v morálke, môžeme hovoriť o morálnych či estetických súdoch, pôvod majú v človeku. Hlavným cieľom je vyzdvihnúť hodnotu človeka, ak ide o subjekt, normu chápeme ako závislú od Zjavenia a ako axiologickú v mysle absolútneho vzťahu, čo zdôrazňuje jej potrebu a nemeniteľnosť. Záväznými normami sú pre človeka také, ktoré vníma v svedomí a sú pre neho prirodzenými. Rôzni moralisti sa zhodujú v názore, aby sa ľudia začali navzájom rešpektovať a tak vytvorili aj lepšie podmienky na spolužitie. Všetko toto má svoj základ v morálke. Človek ako tvorivý subjekt si je vedomý toho či koná morálne alebo nemorálne, pretože ako jediný sa dokáže vnímať v morálnej rovine a zároveň dokáže uvažovať o sebe samom.¹

Nietzsche vo svojej filozofii uvádza dva typy morálky, medzi ktorými je vzájomný vzťah. On sám sa stavia na stanu pánskej morálky, ktorá pre neho neznamená správnu cestu, ale je potrebnou proti hrozivému rozmachu

---

¹ Porov. HREHOVÁ, H. 1995. *Pohľad do systémov etických systémov*. Bratislava : Charis, 1998. s. 21-23.

morálky kresťanskej. Morálku chápe ako obranu pred pesimizmom a oporou v prevahe nezmyselnosti, ako zdrojom dôvery v život. Potlačenie inštinktov a panovačnosti znamená podrobenie sa pravidlám morálky.²

Pre Nietzscheho je človek ten, ktorý do vecí vkladá hodnoty. Človek ako bytosť dal veciam zmysel, ale zmysel len pre ľudí. Všetko dobro a zlo nespadlo z neba, existuje na zemi a tu ho človek vytvoril. Hodnoty sú na zemi, pozemské a majú najväčšiu moc. Neexistuje život bez hodnotenia, ak ľudstvo nechce zaniknúť musí hodnotiť inak ako každý iný človek. Oceňovaním sa vytvára hodnota, bez nej by život nebol naplnený.³ Nietzsche obracia celý hodnotový rebríček, podľa neho používanie významov pojmu dobro a zlo je nesprávne pochopené predchádzajúcou dobou. Snaží sa na dvoch typoch morálky ukázať kedy a prečo sa tieto výrazy stali protihodnotou. Odsudzuje hodnoty kresťanov, u ktorých prišlo k zavedeniu hodnôt absolútnych, ktoré môžu byť a pre Nietzscheho sú iba fiktívne, pretože sa v reálnom svete nenachádzajú. Tieto hodnoty sú preň ničiteľmi života ako takého ako i človeka samotného. Človek sa vzdáva svojej prirodzenej inštinktívnosti, je zaradený do masy, do väzenia s ktorého sa nevie vymaniť.

Nietzsche evidentne odsudzuje hodnoty zavedené kresťanskou morálkou. Absolútne hodnoty navyše vymysleného náboženstva. Tvrdí, že hodnoty je potrebné prehodnotiť. Nietzscheho ponímanie hodnotenia a samotnej hodnoty ma v neskorších obdobiach skutočne značný význam. Môže uviesť filozofov ako Karl Marx, Max Scheller, alebo J. P. Sartre.⁴

Nietzscheho obdiv pre A. Schopenhauera, ktorý podľa neho dosiahol nadľudské poznanie a vplyv Richarda Wagnera, ku ktorému ho zo začiatku viazalo hlboké priateľstvo, ktoré však vyústilo až do otvoreného kontrastu. Doviedli ho až k teoretizovaniu od ničoho nezávislej moci (Wille zu

---

² KOUBA, P. 1995. Nietzsche, Filosofická interpretace. Praha : Orientce, 1995. s. 97-99.

³ Porov. NIETZSCHE, F. 2009. *Tak pravil Zarathustra*. Praha: XYZ, 2009. s. 50.

⁴ Porov. THURNHER, R.- ROD, W.- SCHMIDINGER, H. 2009. *Filosofie 19. A 20. století III. Filosofie života a filosofie existence*. Praha: Oikoymenth, 2009. s. 133-136.

macht).⁵ Môžeme konštatovať, že viacerí vidia v Nietzscheho filozofii inšpirujúci základ totalitárnych diktatúr Stalina, Mussoliniho aj Hitlera.

1.1 Typológia hodnôt z hľadiska vymedzenej témy

Z hľadiska filológa, ktorým sám Friedrich Nietzsche bol, považoval historické tvorenie rôznych teórií genealógie pojmov „dobrý“ a „zlý“ za zvrátené. Do úvahy tvorcovia týchto teórií nebrali dejinnú líniu, ani súvislosti, kedy a kde sa pojmy začali používať v opačných významoch. Zaoberajúc sa pojмами z hľadiska etymológie tak prišiel k záverom. Rôzne jazykové systémy spájajú výraz dobro so vznešeným a ušľachtilým. Odvodením z daného výrazu dostaneme pojem „dobrý“. Zároveň existuje aj opozitum a to jednoduchý, obyčajný. Vzťahujúce sa k výrazu zlo, či „zlý“. Nietzsche s pojmom dobrý nespája užitočnosť, či súcitiť. Dobrí neboli konateľmi dobra ako takého. Ale naopak vznešení, mocní, konatelia a tvorcovia hodnôt určovali dobré. Dobré znamenalo všetko výhodné pre nich samých, a zároveň opozitné voči všetkému nízkemu. Dobro nachádzame u vykonávajúcich nie prijímajúcich. Tu je zásadný rozpor medzi jeho názormi a ostatnými teóriami prezentujúcimi sa svojou ideou o dobrom v spojení s užitočnosťou. „*Pôvodne vyhlasujú svorne, nesebecké jednanie chválili a označovali za dobré tí, ktorým sa ho dostalo, len vtedy bolo užitočné.*“⁶ Vládnci aristokrati nepotrebujú vnímať a zaoberať sa potrebami nízkej vrstvy. Otroci pre nich predstavujú oporu, stupienok k udržaniu ich moci. Protiklad k nízkemu, slabému, a ich pocit vznešeného im privolil právo vytvárania hodnôt. Pociť dominantnosti voči neslobodným „*práve to je pôvod protikladu „dobré“ a „zlé.*“⁷

Nietzsche hodnoty prezentuje ako produkty hodnotenia. Hodnota je výsledkom procesu hodnotenia. Sama o sebe neexistuje, len v spojitosti s predmetom. Hodnota je výsledkom hodnotenia daného predmetu.

---

⁵ Wille zu macht- Nietzscheho vôľa k moci

⁶ NIETZSCHE, F. 2002. *Genealogie morálky*. Praha : Aurora, 2002. s. 16.

⁷ Tamtiež s. 17.

Hodnotenie prebieha subjektívne. Človek hodnotí sám, výsledkom - hodnotou je výklad našich myšlienok. Hodnota odráža stavy našej mysle, psychiky. Nietzsche odmietal objektívne hodnotenie. Človek je hodnotiacim subjektom, on dáva veciam patričnú hodnotu, nebyť ľudského pokolenia, hodnoty neexistujú. Hodnoty sa odvíjajú od vôle k moci. Naša hodnota rastie priamo úmerným spôsobom rastu našej sily a moci. Hodnotenia a ich závery záležia od veľkosti moci, ktorou je disponované. Prospieva životu a vôli k moci.⁸

Hodnotami podľa Nietzscheho oplývajú silní, nie slabí. V morálke otrokov, jej príslušníci patria k tým so slabou, ba len unavenou vôľou k moci. „*Hodnoty slabých sú navrch, lebo ich prevzali silní, aby s nimi viedli.*“⁹ Nietzsche vo svojej filozofii rozdeľuje teda dva typy morálky. V daných prístupoch sa hodnoty jednoznačne líšia. Sú opozitami. Kým jedna strana patrí k dobrému, tá slabšia k zlému, súcitou, slabosťou, neslobode. Je opovrhovaním života, nenachádzaním zmyslu, či cieľa. V protiklade sú vznešení plní hrdosti, plní sily, oplývajúci mocou.

Všetky diela Friedricha Nietzscheho sú popretkávané napätím protikladov. Samotná morálka je rozdelená na dve strany, v ktorých sa opozitá dajú pozorovať.

V diele duševný aristokratizmus sa venuje v jednej kapitole poradiu hodnôt. Kde píše, že človeka nemožno hodnotiť podľa toho čo, alebo ako vykonáva. Treba ho vnímať ako ucelenú bytosť, dielo. Nietzsche hovorí, že ich máme nazývať „osobami.“ Nieкто je ňou viac, iný menej. „*Osobou je relatívne izolované faktum vzhľadom k omnoho väčšej dôležitosti plynulosti a priemernosti, teda skoro niečo proti prírode.*“¹⁰ K vzniku takejto osoby prispievajú jeho vlastnosti. Dáva si otázku ako sa rovnajú

---

⁸ Porov. NIETZSCHE, F. 1993. *Duševní aristokratizmus*. Olomouc: Votobia, 1993. s. 12-18, 73-75.

⁹ Tamtiež s. 73.

¹⁰ Tamtiež s. 90.

ľudia v stádovitej morálke so samotármi. Dôležitosť zohrávajú obidvaja, každý zvlášť.¹¹

1.2 Vklad F. Nietzscheho do filozofickej axiológie - pasívny a aktívny nihilizmus

Nietzsche patril k oponentom humanistickej a kresťanskej tradície. Pri jeho hodnotení je potrebné brať do úvahy to čím bol ovplyvnený ako aj to ako následne ovplyvnil mysliteľov on.

Nietzsche sa otázkou nihilizmu intenzívne zaoberá vo svojich dielach. Zaoberá sa jeho vznikom a to ako by sa nihilizmus dal prekonať. Hlavne v situácii, keď sa zrútila viera v pravdu a absolútne hodnoty, teda „po smrti Boha“ a zmysluplnosti hodnotovo pravého sveta. Pod nihilizmom chápal nič vo význame pokiaľ sa jedná o hodnotu a samotný zmysel. Nihilizmus preňho znamenal stratu viery v absolútne hodnoty. Vytvorením subjektívnych hodnôt sa v nich rozliala viera, čo viedlo k zániku hodnôt samotných. Kresťanstvo začalo vysoko hodnotiť pravdu, z čoho sa následne vynorili pochybnosti o chápaní sveta. Hodnota skutočnosti závisela na kategóriách, pravde a účele, ktoré sa stali zbytočnými, a tak sa pri nich javila i realita. Pre nihilistu nemá nič zmysel, všetko úsilie pokladá za márne. Odmietajú prijímať za správne prehodnotenú hodnoty i morálku pánov ako víťaznú.¹²

Znehodnocovanie najvyšších hodnôt, má základ v tradičnom chápaní a videní sveta, to jest sveta metafyzického a transcendentného. Je proti kresťanskému pohľadu na človeka i svet. Tu je základnou hodnotou Boh. Nietzsche popiera kresťanského Boha i samotné hodnoty ukotvené v ňom. Jediné hodnoty, ktoré sú možné a dané nachádzame v živote.

---

¹¹ Porov. NIETZSCHE, F. 1993. *Duševní aristokratizmus*. Olomouc: Votobia, 1995. s. 90-91.

¹² Porov. THURNHER, R.- ROD, W.- SCHMIDINGER, H. 2009. *Filosofie 19. A 20. století III. Filosofie života a filosofie existence*. Praha: Oikoymenth, 2009. s. 133-136.

Netranscendentnom, imanentnom preto tu nachádzame iba hodnoty netranscendentné. Nihilizmom chápal „nič“ v spojení s hodnotami a zmyslom. Úplná strata hodnôt, znamená nezmyselnosť. Človek, ktorý hovorí o svete aký by ho chcel mať, a aký by pôvodný svet nemal byť, je nihilistom. Autor odmieta prirodzené usporiadanie hodnôt. Nedokáže priznať nadradenosť vznešených, jednoducho by chcel tento prirodzený stav zrušiť. Je to stav, keď metafyzika je jediným východiskom pre zmysel, v ktorý človek dúfal, harmóniou a naplnením. V nihilizme prichádza k spochybneniu morálky a tradičných hodnôt. Nietzscheho uchopením reality je život. S nedôverou v metafyzický svet je realita zbavená hodnoty a stráca zmysel, čo je typickým znakom nihilizmu. Oslabenie vôle s dôsledkom straty cieľa, straty viery, pravdy. Preň bol nihilizmus nezmyselná viera v absolútne hodnoty. Hodnoty vymyslené kresťanstvom. Teda slabými, neslobodnými ľuďmi bez vášne.¹³

Nihilizmus aktívny, nihilizmus činu odmieta tieto ciele, pretože nie sú mu potrebné. V aktívnom nihilizme hovorí o zmene hodnôt. Staré, tradičné treba zbúrať a nastoliť nové. Životu bez zmyslu a hodnoty, fungujúcemu na absolútnych hodnotách, je úlohou nájsť zmysel nový a dať mu novú hodnotu. Nahradiť ideu Boha za imanentnú ideu nachádzajúcu sa vo svete. Toho je schopná vôľa k moci. Je treba súhlasiť so svetom o ktorom človek sníva.¹⁴

Skutočná príčina nihilizmu je vytrvalá obrana pred morálkou, ako tvorcom nezmyselnosti, únikom môže byť len jej aktívne prijatie. S následkom jej prijatia sa nám ju podarí zlomiť. Nihilizmus sa podarí prekonať len tak, že sa človek nihilistom stane. Cieľom aktívneho nihilizmu je prehodnotenie hodnôt, ktorým sa nám podarí zmeniť optiku sveta morálky. Človek sa nezriekne zmyslu, uvedomí si však, že nezmyselnosť je vo svete nutná. Nezmyselnosť sa nemôže prekonať, inak by sa zmysel stratil. Prehodnotením hodnôt sa končí nihilizmus morálky,

---

¹³ Porov. KOUBA, P. 1995. *Nietzsche, Filozofická interpretace*. Praha: Orienstace čs, 1995. s. 150- 160.

¹⁴ Porov. THURNHER, R.- ROD, W.- SCHMIDINGER, H. 2009. *Filosofie 19. A 20. století III. Filosofie života a filosofie existence*. Praha: Oikoymenth, 2009. s. 133-138.

ktorý bol len prechodnou zástavkou. Nihilizmus môže byť dobrým znamením, pokiaľ nás zavedie k pochopeniu zmyslu a nezmyselnosti.¹⁵

V Nietzscheho koncepcii sa človek búri proti svojmu svedomiu, ak sa nestane vládcom. Nietzsche bol zástancom živočíšnych inštinktov v jedincovi, do popredia dával individualitu silných ľudí, ich vášne. Všetko čo pre neho znamenalo áno životu. Najväčším nepriateľom bolo pre neho kresťanstvo, dokonca sám seba nazval Atikristom. Etické hodnoty kresťanstva sú pre Ničeho zbabelé, pretože podľa neho v človeku zabíjajú všetko prirodzené, egoizmus, vôľu víťaziť. Kresťanskou morálkou sa pre neho stáva morálka otrokov, teda ľudí slabých až podpriemerných, ktorá je škodlivá pre ľudí vznešených. Boh je pre Nietzscheho nepriateľ, práve preto ho vo svojom diele „Zarathustra“ zabije.

Nietzscheho filozofia skončila v nihilizme, teda v ničote, ktorá popiera hodnoty ako aj ich poznanie, či samotnú filozofiu. Filozof ntvrdil, že tento svet nemá zmysel. Nihilizmus ho priviedol do stavu, kde človek je iba bábkou v rukách vesmíru¹⁶.

---

¹⁵ Porov. KOUBA, P. 1995. Nietzsche, filozofická interpretace. Praha: Orientace, 1995. s. 158-160.

¹⁶ Porov. HREHOVÁ, H. 1995. Pohľad do systémov etických systémov. Bratislava : Charis, 1998. s. 94-95.

2 Proklamácia vybraných hodnôt v diele F. Nietzscheho

Nietzsche odmieta hodnoty odvodené z Absolútna, sú pre neho len výmyslom. Hodnoty nemajú byť ukotvené v transcendentne, ale v nás. Neodsudzoval pravdu a hodnotu, ale odsudzoval vieru v Boha, neuznával tieto pojmy v chápaní a zavedení kresťanskej náuky. Hodnoty, ktoré považoval za dobré boli hodnotami panskej morálky, ktorá preňho znamenala samotnú ich tvorbu. Práve tieto hodnoty považoval za nevymyslené, kompatibilné so skutočnosťou. Aristokratické hodnoty boli zvrhnuté resentimentom, všeobecným odporom slabých a dodnes sa nedostali k moci, a práve tu, by podľa Nietzscheho malo prísť k ich prehodnoteniu. Nietzsche vytvorili prvé prehodnotenie hodnôt už v diele Zrodenie tragédie z ducha hudby, kde preňho dionýzovské obdobie znamenalo „*neutíchajúce tvorenie*“¹⁷ a apolónske „*slobodu pred zákonom*.“¹⁸

Podľa Nietzscheho sa v nás nachádza vôľa k moci, ktorá predstavuje akúsi hnaciu silu. Silu a radosť k životu ako vôľa k životu. Čím väčšia vôľa k životu, tým je život rozvinutejší. Svoju silu prejavuje len vo svete otvorenom, inak by prišlo k jej stagnácii. Ako aj stagnácii samotného života. Žiť v prirodzenosti, riadiť sa inštinktmí a vlastnými pudmi, nám umožňuje spoznávanie života. Pri potlačovaní toho čo je nám prirodzené, sa oslabuje vôľa k životu. Takáto slabá zápasí so životom v otrockej morálke. Odsudzuje život a vedie ho k zániku. Na piedestál stavia hodnotu lásky, súcitu, skromnosti, či utrpenia. Hodnoty, ktoré sú protikladom k všetkému vznešenému. Ide o opozitum vytvorené obráteným hodnôt skutočných. Dobra otočeného otrokmi v svoj prospech. Rázom sa vznešené hodnoty stávajú zlými. Pánom pripisujú zlo a otrokom dobro. Problémom je práve historické pozadie týchto pojmov, ktoré Nietzscheho vedie k prehodnoteniu všetkých hodnôt. K zmene prichádza v vz bure otrockej morálky. Navonok milujúci plní súcitu a pochopenia, vnútri čakajúci na najvhodnejší okamih

---

¹⁷ NIETZSCHE, F. 1995. *O životě a umění*. Olomouc : Votobia, 1995. s. 66.

¹⁸ Tamtiež s.67.

pomsty. Masa otrokov nikdy netvorí hodnoty sama, je to len reakcia, vyprovokovanie. Zatrpknutosť a poníženie, závisť k pánom ich vedie k tomuto kroku. Pojmy dobro a zlo následne nadobúdajú nové významy, odsúdenie života, nenaplnenie zmyslov, pudovosti sú zmenené na pokoru a odopieranie. Prevláda snaha vôľu k moci udupať, vytvoriť dav s hodnotami v ideálnom svete. Hľadať zmysel, ale nie je možné v hodnotách mimo tohto sveta, života. A ten Nietzsche nachádza v idei¹⁹ nadčloveka - Vyšší človek, ktorý stratil Boha a trpí bez viery. Lebo človek nevníma realitu aká je, vidí ju rozmazane, stále je naviazaný na tradičné chápanie hodnôt. Preto nemôže byť poslednou časťou evolúcie, ale nadčlovek áno. Nadčlovek dokáže uvažovať spôsobom myslenia, ktorým vytvára nové hodnoty.²⁰

2.1 Hodnota života ako vôľa k moci

Nie vôľa chcenie, alebo úmysel. Takáto vôľa delí to po čom vôľa túži a chce od aktu chcenia. Nietzsche sa necháva viesť len fyziologickou stránkou človeka, ale tvorba nových hodnôt je záležitosťou vedomia. Vôľa k moci sa presadzuje, vie prijímať. Skutočnosť sveta a jeho pomenovanie u Nietzscheho má výraz vôľa k moci. Vie potlačiť aj premáhať, poľahky víťaziť a prekonávať odpor. Schopná rozpoznať ak nejde o protivníka a obrátiť sa sama proti sebe.²¹

Hodnotu života nemožno vypovedať. Nepoznáme natoľko dobre náš život, nieto ostatných, aby sme túto hodnotu dokázali opísať. Človek nedokáže existovať mimo tohto sveta a života, jedine v takomto prípade by o ňom dokázal dať výpoveď. Táto téma je uzavretou pre obmedzenú schopnosť ľudského myslenia. Život nás inšpiruje a následne vytvárame

---

¹⁹ Hovoríme o idei nadčloveka, ale on sám sa má nachádzať v skutočnom, nevymyslenom svete, nami obývanom.

²⁰ Porov. NIETZSCHE, F. 1996. *Mimo dobro a zlo*. Praha: Aurora, 1996. ? s.

²¹ Porov. KOUBA, P. 1995. *Nietzsche, filozofická interpretace*. Praha : Orientace, 1995. s. 158-160.

hodnoty.²² Ak hodnotíme, tak berieme inšpiráciu zo života : „*to život nás núti pripisovať hodnotu, to život hodnotí skrz nás, keď priznávame hodnoty...*“²³ Svet je čistou vôľou k moci a nič iné. Vôľa k moci je sila nachádzajúca sa všade okolo nás. Vo svete, v prírode ako aj v nás samých. Túži po živote, avšak nie po statickom. Otvorenom, kde má možnosť ho meniť, vylepšovať. Nie je sama hodnotou. Je tlakom a napätím v otvorenosti. Vôľa k moci potrebuje otvorenosť sveta, aby sa hodnoty mohli stále meniť, či vytvárať. Je pojítkom medzi silným a slabým. Moc rastie pri schopnosti ovládania seba - samej. Tam sa vytvára tlak moci. Tam je všetko samé sebou. Vzťahom k inému, kde tento vzťah nemožno opustiť. Vzťah silného a slabého. Raz sú pri moci jedny sily a neskôr opačné. Vo svete sú sily a vôľa k moci má vytvárať medzi nimi napätie. Ak by nefungovalo napätie mohlo by prísť k nehybnosti síl. Zničením partnera sa sila okráda o rast ako aj o život samotný. V harmónii slabého a silného, by sa tento čin javil slabým.²⁴

Život má v Nietzscheho filozofii dôležitú váhu. Vážil si jeho samotnú podstatu, hodnotu. Bol pre neho niečím ohromným, nekonečným. Na jednej strane jemným a obohacujúcim jeho plnosťou, na tej druhej zlým spôsobujúcim ukrutné utrpenie. „*Ohromnosť sily, bez počiatku, bez konca, pevná železná veľkosť sily, ...ako sila všadeprítomná, ako hra síl a vlnenie síl súčasne, jedno i mnohé...*“, „*stranou dobra aj zla*“....“²⁵ V obidvoch prípadoch morálky sa nachádza vôľa k moci. V morálke vznešených je aktívna, u otrockej sa správa reaktívne. Je len reagujúcou zložkou.

---

²² Porov. NIETZSCHE, F. 2007. *Súmrak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava : IRIS, 2007. 27 s.

²³ NIETZSCHE, F. 2007. *Súmrak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava : IRIS, 2007. 27 s.

²⁴ Porov. KOUBA, P. 1995. *Nietzsche, filozofická interpretace*. Praha : Orienstace, 1995. 239- 250 s.

²⁵ NIETZSCHE, F. 1995. *O životě a umění*. Olomouc : Votobia, 1995. 9 s.

2.2 Hodnoty v morálke pánov

Morálka pánov je morálkou života, vznikla z kasty barbarov, „*barbarov v každom strašnom zmysle slova.*“²⁶ Morálkou oplývajúcou plnosťou sily a bohatstva. Tam kde napredovala prevaha duchovného, nie telesného. Je morálkou ľudí, ktorých vôľa k moci túži po bohatstve, víťazstve. Ich moc je aktívna a chce rásť.²⁷ Túži uplatniť svoju vnútornú silu a ukázať ju. Narodením urodzených zároveň prichádza k rodeniu ľudí utláčaných a ponížovaných. Preto je dôležitá viera v spoločenstvo ako možnosť pre dosiahnutie vyššieho cieľa. Morálka aristokratov operuje právom tvorenia hodnotového systému, nie povinnosťou. Samotná hodnotová pánska morálka bola teda odvodzovaná ľuďmi a z ľudí. Vznešení sa považujú sami za tých, ktorí hodnoty tvoria, a dávajú im česť. Nepotrebujú niekoho, kto by im tieto hodnoty schválil. „*Všetko čo u seba pozná, ctí: takáto morálka je oslavou samej seba.*“²⁸ Moc, sila, hrdosť, panovačnosť to sú hodnoty, ktorými oplývajú.

Pre Nietzscheho sú páni ľudia plní hrdosti, nepociťujúci strach. Ich vôľa k moci neustále rastie. Sú schopní pomáhať, ale nikdy nie zo súcitu. Pohrdajú ním ako aj jednoduchosťou, alebo dobroprajnosťou. Veria vo svoje skutky, činy, ktoré vykonávajú. S patričnou hrdosťou, bez akéhokoľvek náznaku pokory. Takto napredujú a ich vôľa rastie a stáva sa silnejšou. „*Podmienka, ktorú v sebe má aristokratická spoločnosť, aby si medzi svojimi členmi udržala vysoký stupeň slobody, je krajné napätie, ktoré vzniká z existencie protikladného pudu u všetkých členov: vôľa k vláde.*“²⁹ Riadia sa vlastnými hodnotami. Nechcú sa deliť o svoju zodpovednosť o svoje povinnosti, považujú si to za výsostné právo. Jedinci, ktorí sú pánmi svojich požiadaviek. Aristokratická spoločnosť je slobodná, pretože v nej panuje napätie existenčných pudov.

---

²⁶ NIETZSCHE, F. 1996. *Mimo dobro a zlo*. Praha : Aurora, 1996. s.167.

²⁷ Porov. NIETZSCHE, F. 1995. *O živote a umění*. Olomouc : Votobia, 1995. s. 27.

²⁸ NIETZSCHE, F. 1996. *Mimo dobro a zlo*. Praha : Aurora, 1996. s. 11.

²⁹ NIETZSCHE, F. 1993. *Dusevni aristokratizmus*. Praha : Votobia, 1993. s. 9.

Ich inštinkty sú neskrotené ako Nietzsche píše v diele o Živote a umení. Sú „*divochom*“³⁰, ktorý sa vyliečil z kresťanstva a prinavrátil sa do prírodnej morálky. Pánska morálka je pre Nitescheho cieľom k nadčloveku. V nej videl hodnoty, ktoré boli pre neho prijateľné pre život samotný, ako aj pre príchod nadčloveka.

2.2.1 Imorarizmus, hedonizmus a kult ľudského tela

„*Moja požiadavka na filozofov je dobre známa: postaviť sa mimo dobro a zlo.*“³¹ Nietzsche svoju predstavu o morálke zrovnáva s kresťanstvom, ktoré znamená preňho vymyslené fakty, ktorými operuje a verí v nich. Morálne súdenie podľa Nietzscheho speje k „*nezmyslom*“³², ktoré neodrážajú skutočnosť, nanajvýš ju robia imaginárnou.

Kontrolovanie pudov je hlavnou funkciou morálky, nepopierateľne aj pre Nietzscheho. Pre život človeka je nutná v boji proti prírode a konkrétne divokým zvieratám. Skrotiť prirodzené inštinkty v človeku morálkou, potlačiť a sublimovať, môže následne viesť k poklesu života a oslabeniu vôle. A morálka úžitku má byť vystriedaná morálkou tvoriaceho človeka. Pre Nietzsche je každá zdravá morálka ovládaná inštinktom, ak nie tak sa ich odsúdi na zánik.

Morálka slasti, hedonizmus predstavuje pre Nietzscheho zdroj zmätoč. Nepovažuje hodnotenie vyvodené zo zmyslového pôžitku, slasti za morálne hľadisko. Sú vedľajšími príčinami a iba podhodnotami, citom ukazujú na užitočnosť, či škodlivosť. „*Sú len následkami pôvodnými zjavmi.*“³³ Vyjadrujú ako reakcia vôle sa prikláňa k vlastníctvu. Sú len chcením vôle, rastu moci. Potrebu vôle vlastniť, alebo naopak prechovávať odpor. Pri každej akcii je prítomná aj strach aj rozkoš, ktorá

---

³⁰ NIETZSCHE, F. 1995. *O životě a umění*. Olomouc : Votobia, 1995. s. 22.

³¹ NIETZSCHE, F. 2007. *Sumrak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava : IRIS, 2007. s. 35.

³² Tamtiež s. 35.

³³ NIETZSCHE, F. 1995. *O životě a umění*. Olomouc : Votobia, 1995. s.24.

podporuje vôľu k moci, stáva sa jej výzvou.³⁴ Úsilie vôle k moci je nimi sprevádzané. Strasti sú bežnou súčasťou, sú prirodzené človek sa im nevyhýba. Práve naopak sú potrebné a vytvárajú pocit rozkoše. Nietzsche strasť považuje za podnet pre vôľu k moci. Rozdielom medzi strasťou a vyčerpanosťou je, že strasť nespôsobuje úbytok sily, ale vyčerpanosť. Nietzsche chápe strasť ako „v prvom prípade stimulus a v druhom následok presýteného vydráždenia“³⁵ Rozkoš, ktorú môžeme pociťovať pri vyčerpanosti je spánkom pri prvom prípade a pri druhom je to „víťazstvo.“³⁶

Nietzsche považuje za problém psychológov, že tieto dva pojmy spájali dohromady.³⁷

O kulte ľudského tela píše v diele o živote a umení, spomína tu rozdelenie na dionýzovské a apolónske obdobie. Kde práve dionýzovské preňho predstavuje plnosť pohlavnosť a rozkoše, moc je tu dosahuje maximum, chuť k životu sa stupňuje. „Pohlavný pud, opojenie, krutosť – všetky patriace k najstarším radostiam človeka.“³⁸ Vzrušenie a rozkoš, ktorú z nich človek pociťuje, stáva sa estetickým zážitkom, prežívať ho môžu nie í, ktorí sú unavený, bez sily, ale taký, ktorý prekypujú radosťou. Zväčšovaním sily na človeku pribúda krásy, zmenšovaním prichádza k odpudivosti. „V kráse je zvládnutá rozpornosť protikladov, čo je najväčším znakom moci.“³⁹ Živočíšnosť ja podľa Nietzscheho povzbudzujúca pre život. Rozdeľuje krásne telo od škaredého, čo je čisto subjektívny vyjadrením, túžbou pohlavnosti.⁴⁰ Krásny je človek s veľkou silou, škaredý preňho predstavuje „úpadok svojho fyzického stavu.“⁴¹

---

³⁴ Porov. THURNER, R.-ROD, W.- SCHMIDINGER, H. 2009. *Filosofie 19. A 20 století III. Filosofie života a existence*. Praha: Oikoymenh, 2009. s. 123.

³⁵ NIETZSCHE, F. 1995. *O životě a umění*. Olomouc : Votobia, 1995. s. 26.

³⁶ Tamtiež s. 26.

³⁷ Porov. Tamtiež s. 24-26.

³⁸ Tamtiež s. 70.

³⁹ NIETZSCHE, F. 1995. *O životě a umění*. Olomouc : Votobia, 1995 s.77.

⁴⁰ Porov. Tamtiež s. 73- 78.

⁴¹ NIETZSCHE, F. 2007. *Súmрак modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava : IRIS, 2007. s. 53.

Nietzsche spomína v *Súmraku modiel* antické obdobie a mladých mužov, veľmi pekných, starajúcich sa o svoje telo v prvom rade. Cvičiacich, ktorí sa nestretávali s ľuďmi, ktorí by im uškodili. Gréci boli pre Nietzscheho úplným opakom kresťanstva, ktoré telesné pudy považovalo za zlé. Vedeli, „že *správnym miestom je telo, pohyb, diéta, fyziológia, ostatok z toho vyplýva.*“⁴² Uchopiť a vnímať krásu, dokáže človek len na základe fyziologických procesov, ktorých výsledkom je zážitok s plnosťou vnímania krásy. Nietzsche spomína viaceré druhy ošiaľu, avšak za základný určuje pohlavný proces.⁴³

2.2.2 Hodnota nadčloveka a resentment

Nietzsche sa vo svojej estetike blíži k rovine, ktorá vedie k zbožšteniu človeka. Jeho pokusom o vytvorenie vyššieho typu sa stal nadčlovek. Mal potrebu utvrdiť sám seba v odhodlaní, v niečo aby aj on mohol byť spasený. Tak ako veriacemu poskytuje spásu Boh. V Zarathustrovi sa videl ako v zrkadle.

Človeka vníma Nietzsche ako lano natiahnuté medzi zvieraťom a nadčlovekom- lano nachádzajúce sa nad priepasťou.⁴⁴ Nadčlovek je stupeň k ďalšiemu rozvíjaniu človeka, je vyšším typom, je „*nečlovek a nadčlovek.*“⁴⁵ Vláda nadčloveka spôsobí zničenie človeka samotného. „*Najvyššieho zla je treba k najvyššiemu dobru nadčloveka.*“⁴⁶

Nadčlovek je istým druhom človeka, nie je jeho nástupcom, ale má vystriedať Boha. Boh pre človeka znamenal zmysel a ten má odteraz hľadať

---

⁴² NIETZSCHE, F. 2007. *Súmrak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava : IRIS, 2007. s. 69.

⁴³ Porov. Tamtiež s. 48-49.

⁴⁴ Porov. NIETZSCHE, F. 2009. *Tak pravil zarathustra*. Praha : XYZ, 2009. s. 12.

⁴⁵ NIETZSCHE, F. 1995. *O životě a umění*. Olomouc : Votobia, 1995. s. 29.

⁴⁶ NIETZSCHE, F. 2005. *Tak pravil zarathustra*. Praha : XYZ, 2009. s.274.

v nadčloveku. Stelesňuje všetko čo Nietzsche považuje za príťažlivé, je to vôľa k moci, ktorá sa dokázala sublimovať.⁴⁷

Charakter nadčloveka sa u Nietzscheho odlišuje od tradičnej morálky. Nadčlovek odmieta všetko čo nie je aktívne, teda všetky hodnoty resentimentu, kresťanskej morálky. Vôľa k moci prejavuje súhlas so sebou samou, stáva sa aktívnejšou a následne stúpa k vyššiemu životu. Takáto vôľa pritakáva životu, radikalizuje svoju samostatnosť. Nadčlovek vytvára hodnoty sebe vyhovujúce. Nie je obmedzený žiadnou morálkou, Chce to čo môže stále chcieť, čo stupňuje jeho život a bytie vo svete.⁴⁸

Pri vzbure v morálke otrokov, „*židia dokázali onen zázračný kúsok obrátenia hodnôt.*“⁴⁹ Zvíťazil obyčajný ľud voči aristokratom, neslobodný dav, ktorý odsunul pánov zo svojich postov. Hodnoty dovtedy platiace si menia podľa seba, netvoria ich len reagujú a pretvárajú ich na absolútne. „*Títo nositelia ťaživých a pomstychtivých inštinktov*“⁵⁰, nevytvárajú nové hodnoty, menia na ne len pohľad v zmysle svojej morálky. Zatiaľ čo morálka pánov tvorí hodnoty vyhovujúce sebe samému, podľa vlastného uváženia, otroci obracajú všetko na svet mimo seba. „*Od začiatku hovorí morálka otrokov Nie každému „mimo“, „inak, „nie – ja“: a toto nie je ich tvoriacim činom.*“⁵¹ V resentimente by nedokázali inak tvoriť. Ich morálka priam vyžaduje potrebu onoho opačného sveta - mimo. Morálka resentimentu dokáže jednať na základe podnetu, len ako reakcia na niečo v úplnom protiklade proti morálke urodzenej. Pánska morálka nepotrebuje svoj protiklad, aby bola vyburcovaná k tvoreniu. Hodnotí s vedomím samej o sebe, vznešenej, múdrej a ostatnému len niečomu nízkemu, čo je len nevýrazným doplnkom ku krásnemu a šťastnému. Šťastnými sa cítili bez pocitu vedomia o existencii nepriateľa. Človek resentimentu nepozná úprimnosť a neoplýva čestnosťou. Ženie ho snaha a túžba po pomste. Nezabúda, mlčky vyčkáva, orientuje sa vo svojom svete

⁴⁷ Porov. HOLLINGDALE, R. J. 1998. *Nietzsche*. Olomouc : Votobia, 1998. s.122-124.

⁴⁸ Porov. ANZENBACHER, A. 1994. *Úvod do etiky*. Praha : Zvon, 1994. s. 183-185.

⁴⁹ NIETZSCHE, F. 1996. *Mimo dobro a zlo*. Praha : Aurora, 1996. s. 92.

⁵⁰ NIETZSCHE, F. 2002. *Genealogie morálky*. Praha: Aurora, 2002. s.30.

⁵¹ Tamtiež s. 25.

nenápadne, ticho plánujúc pomstu. Necháva si otvorené zadné dvierka. Pripravený čakať na svoj čas. Stáva sa pravým opakom človeka z aristokracie. Dobro primárne pochádza z neho samého spontánne.⁵²

Podľa Nietzscheho židovský národ pretvoril hodnoty a v tom je jeho význam. Židia sa pomstili „*najduchovnejšou pomstou*“⁵³, docielenou v najsilnejšej nenávisti. Podľa nich trpiaci, chorí, chudobní sú dobrými. A pre nich je tu dobro Boha. Naopak mocní sa stávajú zlými, krutí, páchatelmi hriechu, budú zatratení Bohom a prekliaty. Takto pokračuje aj kresťanské náboženstvo, ktoré sa stalo dedičom týchto prehodnotených hodnôt. Židia mali odvahu, stali sa iniciátormi vzbury, „*ktorá má za sebou dvetisícročnú históriu a dnes ju nevidíme iba preto, že – bola víťaznou*.“⁵⁴ Židovská nenávisť vytvorila ideály a prehodnotila hodnoty. Pomstou a prehodnotením hodnôt zvíťazila aj nad ideálmi vznešenej morálky.⁵⁵ Resentimentom chápe Nietzsche všeobecný odpor voči pánskej morálke.

2.3 Hodnoty v morálke otrokov

Morálka otrokov je morálkou slabých. Splýva u Nietzscheho s morálkou ako takou založenou na poslušnosti. Človek je v otrockej morálke podriadený rozkazom, ktoré musí slepo nasledovať. „*Otrocká morálka je bytostne morálkou úžitku*.“⁵⁶ Potreba podriaďovať sa, z ktorej im vyplýva vyhovujúca istota a pohodlná opora. Odopieranie individua a neschopnosť ostať bez opory. Táto morálka spoločnosti dáva pocit istoty. Dekadentná morálka bez slobody, trpiacich, utláčaných ľudí. Ich samotná vôľa k životu zakrnieva, V niektorých prekladoch sa táto morálka nazýva tiež stádovitá.

---

⁵² Porov. NIETZSCHE, F. Genealogie morálky. Praha: Aurora, 2002. s.

⁵³ Tamtiež s. 23.

⁵⁴ Tamžiež s. 20-23.

⁵⁵ Porov. Tamtiež s. 22-24.

⁵⁶ NIETZSCHE, F. 1996. *Mimo dobro a zlo*. Praha : Aurora, 1996. s. 172.

„Popieram druh morálky, ktorý začal platiť a panoval ako morálka vôbec – dekadentnú morálku, zreteľnejšie povedané, morálku kresťanskú.“⁵⁷

Morálka otrokov je morálkou masy, davu, neexistujú v nej vlastné hodnoty. Nietzsche morálku týchto ľudí považuje za vyčerpanú, ktorá si chce vyložiť nohy mať okolo seba pokoj. Otroci nie sú naklonení mocným. Počúvajú hodnoty aristokracie, ale oni sami sú lenivý a slabí na vytvorenie niečoho. *„Kresťanstvo potrebovalo barbarské pojmy a hodnoty, aby barbarov zvládlo.“⁵⁸* Kresťanstvá morálka však nasleduje hodnoty vytvorené pánmi. Rovnosť pre nich znamená niečo pohodlné, vyhovuje im ak majú všetci rovnaké práva. Do popredia si stavajú cnosti na uľahčenie života. Týmto cnosťami sú chudoba, pokora a cudnosť. Súcit, láska, pomoc druhým sa stávajú ich hodnotami.⁵⁹ *„Čo je zlé? – všetko čo pochádza zo slabosti.“⁶⁰*

Otrocká vôľa je len reaktívna, a tak ani hodnoty tejto morálky nie sú prvotné. Hodnotia ale hodnoty nevytvárajú, len na ne reagujú. Úloha chrániť sa navzájom pred pánmi, buduje voči nim nenávisť a medzi sebou vyhovujúcu rovnosť. Nenávidia silných a nenávidia ich vôľu k moci. Majú strach zo zlého, čo pre nich vznešení predstavujú. Strach, ale silných nabáda k sile. Čoho sa treba obávať podľa Nietzscheho nie je strach, ale odpor k človeku. Postupné omámenie chlácholivými rečami, vedúce k odporu a straty viery v seba samého. *„Kde klesá akýmkoľvek spôsobom vôľa k moci, je zakaždým tiež pokles fyziologický, dekadencia.“⁶¹* Nietzsche to nazýva aj Vykastrovaním človeka. Sublimáciou životných inštinktov, alebo u niektorých (inštinktov) ich zničením vzniká odpor k životu. Všetky utlmuje a do popredia linkuje cnosti sklúčenosti života. Súcit, vina sú cnosťami spôsobujúcimi „hibernáciu“⁶², takto sa toto stádo poľahky stáva

---

⁵⁷ NIETZSCHE, F. 1993. *Ecce Homo*. Praha : Naše vojsko. 1993. s. 150

⁵⁸ NIETZSCHE, F. 2003. *Antikrist: Pokus o kritiku kresťanstva*. Bratislava : IRIS, 2003. oddiel 2.

⁵⁹ Porov. Tamtiež oddiel 2.

⁶⁰ Tamtiež oddiel 2.

⁶¹ Tamtiež oddiel 17.

⁶² Výraz v zmysle utlmovania a stabilizácií neuro- vegetatívnej sústavy pri operáciách (nie zimný spánok u zvierat)

ovládateľné kňazmi.⁶³ Jatria rany a pridávajú do nich otravu hriechu aj viny. V skutočnosti so žiadnym úmyslom k uzdraveniu. Byť trpiacim znamená nepracovať, nemilovať, neobohacovať sa. Privádzať na myšlienku viny a hriechu zaberie dostatok času, aby nemuseli rozmýšľať nad životom. Rastie vnútorný odpor - život proti životu. Človek bojujúci so sebou samým nemá potrebu poznania. V biede, pokore a chudobe a tak je to správne.

Morálka otrokov hnaná túžbou po pomste chce víťaziť. „*Vzbura v morálke otrokov začína tým, že sa resentment stáva sám tvoriacim a plodí hodnoty...*“⁶⁴ Vzbura, ktorej sa dopustili prispela k prevratu hodnôt. Prehodnotenie hodnôt reaktívnej morálky. Aktívne dobro je brané ako zlo a zlo ako morálne dobro. Na jednej strane morálka otrokov bojovala so životom asketickým ideálom a na druhej strane za skutočný život považovala fikciu. Takto všetky hodnoty otočili na hlavu. Spochybnili silných a všetky inštinkty patriace najvydarenejšiemu typu - človeku otočili na neistotu a nutnosť svedomia. Týmto prevratom sa tak všetky vznešené hodnoty zmenili v zlé a zo slabých vytvorili dobré. „*Rozpustili slová bohatý, bezbožný, zlý, násilný, zmyselný v jedno a slovu svet dali po prvýkrát charakter nadávky.*“⁶⁵ Nedokážu presadzovať svoje hodnoty a preto prichádzajú so zavedením absolútnych. Pre Nietzscheho je takáto morálka zdrojom všetkého nízkeho, podradného, chorého, neschopného oslavovať život, ale naopak ho hanobiť.

Otrocká morálka odsudzuje vedu, zabraňuje poznaniu. Boh je poznanie. Vedu pre ňu znamená zbytočnosť. Všetko čo potrebuje vedieť je povedané Bohom. Toto Nietzsche odsudzuje, pretože neuznáva vysvetlenia vecí, ktoré sa nachádzajú v tomto svete, na základe niečoho nachádzajúceho sa mimo neho. „*Veda je vtelenie, všetkého zakázaného, jedine ona je zakázaná.*“⁶⁶

---

⁶³ Kňaz- travič z povolania – NIETZSCHE, F. *Antikrist*. Bratislava: IRIS, 2003.

⁶⁴ NIETZSCHE, F. GM 10 oddiel s. 25

⁶⁵ NIETZSCHE, F. 1996. *Mimo dobro a zlo*. Praha : Aurora, 1996. s. 93.

⁶⁶ NIETZSCHE, F. 2003. *Antikrist: Pokus o kritiku kresťanstva*. Bratislava : IRIS, 2003. Oddiel 48.

2.3.1 Fenomén svedomia, viny

Podľa sociologickej teórie Nietzscheho svedomie je iba produkt spoločnosti, ktorý sa v čase celkom voľne mení.⁶⁷

Reagujúca vôľa otrockej morálky, ovládanej resentmentom spôsobila pretvorenie hodnôt. „*Vznikol svet morálnych pojmov, dlh, vina, svedomie, povinnosť.*“⁶⁸ Následne pomohla vzniku vlastnej kultúry. Za pravdivé šírila svet plný ilúzií, pretože ten skutočný popierala. Dekadentnú morálku tvorí spoločnosť, dav. So stádovitosťou Nietzsche spája pojem viny. Popiera individualitu, nehovorí o človeku, ale o celej spoločnosti. Vinu stotožňuje s hriechom. Hriech, ktorý si nesie na svojich pleciach celý svet. Veriaci budú zbavení hriechnosti, vykúpení Bohom, len ak vznešená morálka padne na kolená. Jej vôľa k životu zmeravie, zmení sa na reagujúcu.⁶⁹

Výraz zlého svedomia, jeho pôvod nenachádza u vznešenej morálky. Ako tvorcovia hodnôt, nie sú pôvodcami zlého svedomia. „*U nich zlé svedomie nevyrástlo, to sa rozumie – ale nebolo by vyrástlo bez nich.*“⁷⁰ Vznik tohto fenoménu závisí od pánskej morálky. Zlé svedomie je reakciou na utláčaný inštinkt slobody otrokov. Silní rozkazujú násilne bez ohľadu na zodpovednosť, či vinu. Považujú to za prirodzené a dobré. Nedobrym to chápu slabí a preto sa pomstili s následkom vytvorenia Boha s absolútnymi hodnotami, a tak sa z nich stali trpiaci dedičným hriechom. Vznešení oplývajú aktívnou zložkou sily. Ako silnejšie a odvážnejšie bytosti nehodnotia neúprimne, alebo pokrytecky. Niet dôvodu pre uprímnosť, sú slobodnými a obohatení „lepším“ svedomím. Spravodlivosť majú vo svojich

---

⁶⁷ STELZENBERGER, J. 1968. *Quida alla Teologia Morale*, Torino. 1968. s. 103.

⁶⁸ Porov. NIETZSCHE, F. 2002. *Genealogie morálky: Polemika*. Praha: Aurora. 2002 s.48

⁶⁹ Porov. NIETZSCHE, F. 2002. *Genealogia morálky: Polemika*. Praha: Aurora, 2002. s. 43.

⁷⁰ Tamtiež s. 67.

rukách. Bojujú s reaktívnymi pocitmi, aby vyčíňanie resentimentu skončilo.⁷¹

Hodnota trestu spočíva vo vyvolaní pocitu viny u človeka. Potrestanie je reakciou duše, keď sa dostavia výčitky, alebo pocity podlého svedomia. Trest človeka v podstate skrotí, ale lepším ho neurobí. Nezmení ho. Zlé svedomie je chorobou, opantajúcou človeka. Ten pod tlakom zmien sa nechá slepo ovládať mocou spoločnosti a jej predstieraným pokojom. Skrýva sa do vlastného vnútra. Neprirodzene bojuje s vrodenými pudmi, inštinktmí. Vybral sa cestou proti sebe samému. Krutosť, radosť, voľnosť musel skrotiť. Sedí uväznení ako v kletke seba samého a nešťastne zúfa. Zlé svedomie vzniká, lebo človek ochorel, „*sebou samým, človekom*“.⁷²

Vina má podľa Nietzscheho korene v ekonomickej oblasti, znamená vzťah medzi veriteľom a dlžníkom. Nieкто sľubuje, že niečo vráti a ten druhý mu verí. Aktívnejší človek má väčšiu vôľu k moci a tým viac dokáže sľubovať. Svedomie, ale nie zlé má v pôvodom zmysle len aktívny človek. „*Nebud'te zbabelí pri svojich činoch! Nehanbite sa po čine! Výčitky svedomia sú neslušné.*“⁷³ V kresťanskej morálke sa mení jej charakter, nespadá do ekonomickej vzťahu, ale do vzťahu Boha a človeka. Človek je vinníkom a o to viac baží po vykúpení z hriechu.⁷⁴

2.3.2 Kresťanstvo ako popretie „vôle k životu“

Pre Nietzscheho kresťanstvo predstavuje zdroj obrovskej krutosti páchanej na ľuďoch. Zmieňuje sa o troch preňho najdôležitejších bodoch, ktoré sa ho dotýkajú. Prvý bod, ktorý sa mu zdá veľmi krutý je obetovanie

---

⁷¹ Porov. NIETZSCHE, F. 2002. *Genealogie morálky: Polemika*. Praha: Aurora. 2002 s. 40-63.

⁷² NIETZSCHE, F. 2002. *Genealogia morálky: Polemika*. Praha : Aurora, 2002.s. 65.

⁷³ NIETZSCHE, F. 2002. *Súmrak modiel,, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava, IRIS, 2002. s. 8.

⁷⁴ Porov. AZENBACHER, A. 1994. *Úvod do etiky*. Praha : Zvon, 1994. s. 180-182.

Ľudí ako dar pre Boha. Vierou v kresťanského Boha sa človek podriaďuje, stráca svoje prirodzené pudy, inštinkty. Pohŕdať životom ako kresťania a urážať ho, že je nečistým, je „*zločinom proti životu*.“⁷⁵ Človek sa vzdáva sám seba, potláča v sebe svoj individualizmus. Pridáva sa k vôli stáda, slepo nasledujúc jeho absolútne hodnoty. Obetovanie vlastnej slobody, istoty, hrdosti, zotročenie ducha.

Kresťanstvo stavia pre Nietzscheho skutočné hodnoty na hlavu. Krotí inštinkty v silných jedincoch, spochybňuje šťastie. „*Na ceste k anjelom si človek privodil pokazený žalúdok a potiahnutý jazyk, kvôli ktorému sa mu sprotivila radosť a nevina zvieraťa, stratil chuť i životu samotnému*.“⁷⁶ Kresťanská morálka ohýba silné charaktery v základoch. Nahlodia neistotu v seba samého. Kresťanstvo je morálkou dekadencie, „*dosiaľ bolo najväčším nešťastím ľudstva*.“⁷⁷ Kde chýba život, vôľa k moci prichádza k úpadku. U kresťanov stagnuje, degraduje hodnotu života. Vládnuci hodnotami zostupujúcimi k nihilizmu. Má byť rozvíjaný, prijímaný, napriek tomu ho kresťanská morálka udupáva a ničí. „*Malátni, chudí duchom nesmú život súdiť*“⁷⁸ Slabosťami morálky pánskej(cnosťami kresťanskej) upadá do depresie. Súcit, z ktorého je cnosť pôsobí ťaživo a smutne. Pokora, chudoba a zdržanlivosť pácha na živote neuveriteľné škody. „*bytie mimo seba, to je prianím všetkých slabých a so sebou nespokojných*.“⁷⁹ Vymyslené náboženstvo s neskutočnými bytosťami aj učením. Vytvára svet plný ilúzie, falšujúci realitu, popiera a poškodzuje všetko skutočné a svetu prirodzené. Náboženský súd verí v neexistujúcu skutočnosť. Morálka diktujúca, uctievať, obracať sa proti prirodzeným inštinktom sa stáva ich katom.⁸⁰ „*Človek sa nakoniec naučil hanbiť za svoje pudy*.“⁸¹

---

⁷⁵ NIETZSCHE, F. 1993. *Ecce Homo*. Praha : Naše vojsko. 1993. s.119.

⁷⁶ NIETZSCHE, F. 2002. *Genealogia morálky*. Polemika. Praha : Aurora, 2002.s. 50.

⁷⁷ NIETZSCHE, F. 2003. *Antikrist: Pokus o kritiku kresťanstva*. Bratislava : IRIS, 2003. oddiel S. 12.

⁷⁸ NIETZSCHE, F.2005. *My filologové*, Praha : Oikoymenth, 2005. s. 120.

⁷⁹ NIETZSCHE, F. 1993. *Duševní aristokratismus*. Olomouc : Votobia, 1993. 11s.

⁸⁰ Porov. NIETZSCHE, F. 1996. *Mimo dobro a zlo*. Praha : Aurora, 1996. s. 58.

⁸¹ NIETZSCHE, F. 2002. *Genealogia morálky*. Polemika. Praha : Aurora, 2002. s. 50

Pre Nietzscheho je zdravá morálka ovládaná inštinktmí, nepodriadená príkazom, alebo zákazom. Proti prírodnou morálkou vníma ako takú, ktorá „*sa obracia proti životným inštinktom*.“⁸² Podľa neho sa v prírode nachádza tvorivosť, ona je tá, ktorá „*večne núti k životu*.“⁸³ Takýmto spôsobom ich vedie k zániku najvyšších i najnižších túžob života. Z Boha sa tak stáva životný nepriateľ.⁸⁴

Nietzsche odsudzuje kresťanského Boha akého si ľudia sami vytvorili. Považuje ho za neprirodzeného s odporom k životu, prírode a aj vôli k moci. Zosobnené dobro plné strachu, skromnosti, ale aj nenávisti. V Bohu je stelesnené Nič, vôľa k Ničomu. Pokles vôle k moci speje k poklesu telesnému. Silné pudy rázom slabnú. Kresťanský boh je tvorený na obraz človeka, preto aj jeho pudy sú slabé, úbohé. Zo samotných základov kresťanstva kypí nenávisť voči životu. Popiera ho, hanobí jeho hodnotu.⁸⁵ „*Život sa končí tam, kde sa kráľovstvo božie začína*.“⁸⁶ Človek trpí rozkolom v sebe samom. Tu prichádzajú kňazi ešte väčšmi tráviaci ľudský organizmus svedomím a vinou. Ten využil pocit viny a človek opantaný „chorobou“ sa stal hriešnikom. Jediná možnosť vykúpenia vinníkmi je vzdanie sa všetkého čo je človeku prirodzené, pretože to považujú za hriešne. Jednoducho Bohu sa zapáčilo z ľudí robiť hlupákov. Zahanbiť všetko urodzené, mocné a hlúposť pozdvihnúť na vyšší stupienok. Zvolil si slabých a silnými opovrhne. Čo bolo obrátil v nič, aby sa stal najdokonalejším.

Kresťanstvo pre Nietzscheho znamená vieru v nič. Uložením stredobodu záujmu človeka do života tejto morálky, život zničíme úplne. Tak sa otočilo aj morálne chápanie sveta. Všetko dobré sa stalo zlým a zlé

---

⁸² NIETZSCHE, F. *Súmrak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava : IRIS, 2007. s. 27.

⁸³ NIETZSCHE, F. 2008. *Zrození tragédie z ducha hudby*. Praha : Vyšehrad. 2008. s. 143.

⁸⁴ Porov. Tamtiež s. 27.

⁸⁵ Porov. NIETZSCHE, F. 2007. *Antikrist*. Bratislava : IRIS, 2007. s. 12.

⁸⁶ NIETZSCHE, F. 2007. *Súmrak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava: IRIS, 2007. s. 27.

dobrým. Na tejto klamlivej pôde vyrástlo s ťaživým nepriateľstvom k realite. „Žiť tak, že už nemá zmysel žiť, to sa stáva zmyslom života.“⁸⁷

Veľká časť ľudu sa nepovažuje za samostatne jestvujúce indivídua. Neklamným znakom je ich život. Kresťania žiadajú iba spásu, pozemský život posúvajú na druhú koľaj a človek sa ocitá medzi mantinelmi ako malá nepotrebná častica. Nietzschemu práve tento postoj v kresťanstve evokuje odpor, ktorý voči nim pociťuje. Pre neho je pravým a hodnotným život pozemský, v ktorom človek nebaží po spasení, ale užíva ho svojimi prirodzenými pudmi. Pravý život nepočúva a neriadi sa fiktívnymi preludmi, za ktoré Nietzsche považuje celé kresťanstvo aj s jeho Bohom. „Akože? Žeby človek bol len omylom boha? Či boh je len omylom človeka?“⁸⁸

---

⁸⁷ NIETZSCHE, F. 2003. *Antikrist: Pokus o kritiku kresťanstva*. Bratislava : IRIS, 2003. oddiel 43

⁸⁸ NIETZSCHE, F. 2007. *Súmrak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava: IRIS, 2007. s. 7.

3 Komparácia hodnôt kresťanstva a filozofie F. Nietzscheho

Hodnoty v Nietzscheho filozofii znamenajú subjektívne vyjadrenia.

Nehovorí o pojmoch, alebo pocitoch, ako je slasť, či strasť. I keď tie v jeho chápaní znamenajú určitý doplnkový materiál vôle, k tomu aby hodnoty mali reálnu hodnotu. Odhalenie užitočnosti, alebo zbytočnosti. Určite by ich samotný Nietzsche nezohľadnil ako hodnotové sudy. Skôr ako pomocnú barličku pre hodnoty. Nietzsche odvrhuje objektívne teórie o morálnych hodnoteniach, ktoré neberú do úvahy reálnu podobu toho, že hodnotenie a aj samotné hodnoty do sveta priniesol človek sám. Neboli tu pred ním a nebudú ani po ňom.⁸⁹

Pre Nietzscheho morálne správne chápanie dobrého a zlého nejestvuje. Záleží od paradigmy z pohľadu ktorej sa človek pozerá. Nietzsche rozdeľuje morálku na dve oblasti, má dvojité hodnotenie. Tieto morálky sú protikladné. Prvou a pre autora lepšou je morálka pánov. Vznešení tvorcovia hodnôt, plní sily s aktívnou silou vôle k moci. Hrdosť, panovačnosť a pritakanie životu a všetkému čo je pre nich prirodzené. Neodmietajú nič, skutky ich posúvajú vpred a ani náznakom nemajú pocit viny alebo zlého svedomia. Môžu robiť všetko a všetko čo konajú považujú za dobré a správne. Nemajú strach z ničoho a k životu potrebujú zlo. Pre Nietzscheho je kresťanstvo vierou vo falošné, imaginárne hodnoty. Vytvorilo ich ako pomstu voči vznešenému. S pokojom a pokorou čakalo na ten správny okamih, aby mohlo zasiahnuť a okúsiť moc. Moc pred akou chránilo ľudí vo svojom vlastnom dave. Pánmi opovrhujúc, tváriac sa milujúco, a pritom čakajúc na okamžik najsladšej pomsty. Ich hodnoty nie sú prvotnými, nestvorili ich. Oslobodili sa z otroctva a prevrátili hodnoty.⁹⁰

---

⁸⁹ Porov. THURNHER, R., ROD, W., SCHMIDINGER, H. 2009. *Filosofie 19. a 20. Století III, Filosofie života a filosofie existence*. Praha: Oikoymenh, 2009. s. 120-124.

⁹⁰ Porov. NIETZSCHE, F. 2003. *Antikrist: Pokus o kritiku kresťanstva*. Bratislava : IRIS, 2003. oddiel 40-45.

V kresťanstve je najdôležitejšou hodnotou Boh, považujú ho za základ samotného života. Prvé Božie prikázanie hovorí, že človek má klamať a uctievať Boha. Pre človeka sa stáva najbližšou osobou, pretože Boh ho stvoril na svoj obraz. Dal mu možnosť panovať na zemi nad ostatným živočíšstvom a rastlinstvom. To však pre človeka nestačilo, nechcel byť len Bohu podobný, chcel sa mu rovnať. Napriek zákazu žena jedla plody zo zakázaného stromu, ktoré spôsobilo, že „*je človek ako jeden z nás, pozná dobré aj zlé.*“⁹¹ V Starom zákone sa píše, že Boh nedovolí, aby človek ostal nesmrteľný, preto ho vyhnal a uvalil naňho hriech. Tak je celý život človek hriešny, musí dodržiavať prikázania a žiť v pokore.

Nietzsche dodržiavanie prikázaní a pokoru odsudzuje, znamenajú pre neho obrátenie panovačných pudov. Asketický spôsob života zjednocuje s výrazom sebaovládania. Podľa neho je to odsúdenie života, žitie v nezdravej morálke.

Predpoklad kresťanstva je, že človeku sa priamo neukazuje čo je dobré a čo zlé, preto verí v Boha, ako v jediného, ktorý dokáže určiť tieto hodnoty. Človek verí, že ako jediný dokáže určiť dobro a zlo, že nepotrebuje kresťanstvo, ale „*je to len dôsledok dominácie kresťanského hodnotenia a výraz sily a hĺbky tejto dominancie.*“⁹²

3.1 Neznalosť a nepochopenie kresťanstva zo strany filozofa

Nietzsche vo svojich dielach vyzdvihoval svoj odpor a boj namierený voči kresťanstvu. Kresťanstvo vníma ako označenie náboženstva Ježiša Krista, jeho učenie aj názorom a spôsob života a pokračovanie Kristovho života. Kresťanskú vieru Nietzsche považoval za vymyslenú, ako aj cele náboženstvo, ktoré preňho znamenalo klamstvo. Kresťanstvo vymyslelo

---

⁹¹ Genezis 3-22

⁹² NIETZSCHE, F. 2007. *Súmrak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava : IRIS, 2007. s.47.

tieto návnady na ľudí, aby mohlo zvíťaziť. Kresťanská viera bola iba prostriedkom na získanie moci. Kresťanstvo podľa Nietzscheho vzniklo z resentimentu, prehodnotením všetkých hodnôt. Vzburou potláčanou pocitmi utláčaných ľudí. Do popredia sa dostávajú inštinkty dekadencie. Kresťanstvo pochádza z utláčaných, neslobodných a trpiacich ľudí, ktorý takto žili a preto ich hodnoty dávane do popredia sú založené na živote v utrpení. Hodnotným sa pre nich stáva život neurodzených, chorých, či chudobných. Žiadne iné náboženstvo neodporuje životu tak ako to robí kresťanstvo. Z prirodzených pudov spravilo nečisté a každá myšlienka na pohlavnosť sa stáva hriechom, vinou, za vymyslenie je podľa Nietzscheho tiež zodpovedné.⁹³

Pohľadový postoj ku kresťanstvu prelína Nietzscheho celú tvorbu. Najviac sa zaoberá myslením nad kresťanským učením vo svojom spise *Antikrist*. Dekadentné hodnoty považuje za potláčajúce život, oslabujúce vôľu k moci. Morálka kresťanov je preňho morálkou otrokov a stáda. Popierajúcou prirodzené inštinkty a sebaopotláčaním vlastného ja. Človek sa ocitá v pasci, stáva sa altruistom.

Nietzsche kritizuje kresťanstvo a s ním spojenú tradičnú morálku. Kresťanstvo podľa neho chce morálkou potlačiť prirodzené fyziologické stavy človeka, pretože nepozná ich pôvod. Následkom čoho môžu vznikať rôzne z chorôb, či už prostredím, alebo letargiou z kultúry. Kresťanstvo sa nesnaží zisťovať odkiaľ tieto stavy pramenia, snaží sa iba o to aby pôsobilo na ľudí upokojujúco. Tým, že sa kresťanstvo nezameriava a nevie odkiaľ prichádzajú tieto fyziologické pocity, hľadá lieky mimo tohto sveta. Hlavným prostriedkom na vyliečenie je viera, ak má človek vieru, nepotrebuje hľadať príčiny.⁹⁴

Zmyslom kresťanského života je dodržiavanie striedmosti a obety. Asketizmus, teda káchanie sa a umŕtvovanie pudov zabezpečuje vládnuce

---

⁹³ Porov. HOLLINGDALE, R. J. 1998. *Nietzsche*. Olomouc : Votobia, 1998. s. 224- 227.

⁹⁴ Porov. THURNHER, R., ROD, W., SCHMIDINGER, H. 2009. *Filosofie 19. a 20. Století III, Filosofie života a filosofie existence*. Praha: Oikoymenth, 2009. s. 138-139.

postavenie ducha nad telom, a je prostriedkom na odpykanie si hriechu a trestu. Uspokojenie hedonistických pohnútok považujú kresťania za vážnu ujmu na tele, ale hlavne na duchu.⁹⁵

Podľa učenia kresťanstva je človek spoločenská osoba, podriadená Bohu a ktorá má cieľ daný na tejto zemi. Má možnosť užívať, všetko čo ponúka Stvoriteľ a zároveň by mal naplno rozvíjať prácu, ktorú vykonáva. Kresťan by sa vo svojom živote mal riadiť Bibliou, ale nie ako písaným zákonom, pretože tieto texty predstavujú zvestovania. Hovoria o zásadách v živote, ktorým treba naslúchať.

Po príchode Ježiša Krista na Zem cez neho začal Boh ukazovať svoju lásku. Kristus začal uzdravovať chorých, smrteľne chorých dokonca oživovať i mŕtvych. Zázraky, boli znamením víťazstva nad zlom aj nad smrťou. Aj keď Boh vyhnal z raja Adama a jeho ženu Evu, bol ochotný na Zem zoslať svojho prvorodeného, nechal ho trpieť len preto, aby ukázal ľuďom svoju lásku k nim. Bez rozdielu pohlavia, národu, bohatstva, ktorým človek oplýval. „*Ježiš dáva zmysel a hodnotu každej ľudskej bolesti, aj keď človek trpí nevinne.*“⁹⁶

Nietsche z hĺbky duše nenávidel kresťanstvo, čo sa odzrkadľovalo jednoznačne v jeho dielach. Svoj útok niekedy vystupňoval až do absurdity, keď píše „*Jak úbohý je „Nový Zákon... jak odporné páchne*“⁹⁷ V diele *Ecce Homo* píše o obetovaní sa Krista ako bezohľadnom atentáte na ukrižovaného, ktorý Nietzsche schvaľuje. Stať končí hromami, bleskami, všetkému čo je voči kresťanstvu.

Nietsche nemá zmysel pre sakrálne hodnoty. Podľa neho Boh ako Duch je pojem Boha. V tomto kontexte v diele *Súmrak modiel*, alebo ako sa filozofuje s kladivom píše: Blud o duchu ako príčine, zamieňa kresťanstvo za skutočnosť a nazýva ju bohom. Možno len dodať, že ide o pojem, ktorý

---

⁹⁵ Porov. KOŠČ, S. a spol. *Dokumenty sociálnej náuky cirkvi*. Trnava : Spolok Svätého Vojtecha, 2007. s. 264.

⁹⁶ MESSINA, R. 2005. *Dějiny charitativní činnosti*. Karmelitánske nakladatelství : Kostelní Vydří, 2005. s. 25.

⁹⁷ NIETZSCHE, F. 2007. *Súmrak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava : IRIS, 2007. s. 76.

ho v argumentácii odzbrojuje. Nietzscheho radius pochopenia sa nezaobera životom večným. Hoci život pre neho je jediná realita, ktorá je človeku bezprostredne daná, berie do úvahy iba život pozemský a nadpozemský mu uniká. Preto jednoducho povedané nemá zmysel pre veci Božie.

Pre kresťanskú náuku, ktorá sa riadi hlavne podľa nového zákona sú najdôležitejšie blahoslavenstva. Výraz blahoslavený pochádza z hebrejského výrazu *ašre* a znamená údiv nad šťastím, či boží osud, toto slovo má duchovný význam. Blahoslavenstvá pre človeka znamenajú túžby a prania.

V evanjeliách podľa Matúša a Lukáša nachádzame význam týchto blahoslavenstiev, a to, že sú adresované veriacim. V Novom zákone sa výrazom blažený označuje vitalita ducha v opozite mienky ľudu, človek sa vo svojej plnosti môže priblížiť k bohu. Kondíciou sa rozumie „*duchovná chudoba, kondícia plačúcich, tichých, hladných a smädných po spravodlivosti, milosrdných, čistých srdcom, šíriteľov pokoja a prenasledovaných*.“⁹⁸ Reč Ježiša vyjadruje chápanie evanjelia a naplnenie samotného človeka – kresťana. V kresťanstve nie sú ľudia diskriminovaní a všetci si zaslúžia spásu od Boha.⁹⁹

3.2 Morálka verzus amoralizmus

Morálku chápe Nietzsche ako zaslepenosť a zlyhanie. Ľudia vo svojom chápaní morálky holdujú mylnému predpokladu, že dobro a pravda sú identické a nemožno ich oddeliť od protikladov. Protiklady vznikajú jeden z druhého, vzájomného vzťahu. „*Vznikanie dobra pomocou zla, ako aj účelu z náhody*.“¹⁰⁰ Nepochopenie má za následok chybný morálny poriadok. Dobro a zlo sa nenachádza oddelene od seba. Vždy tvorí jednotu. Len človek mu vo svete vecí prideluje status dobrého a zlého svojím

⁹⁸ HREHOVÁ, H. 1995. *Pohľad do systémov etických systémov*. Bratislava : Charis, 1998. s. 57.

⁹⁹ Porov. Tamtiež s. 56-57.

¹⁰⁰ NIETZSCHE, F. 2009. *Tak pravil Zarathrusa*. Praha: XYZ, 2009. s. 54.

hodnotením. Pravda vzniká z omylu, zlo z dobra, jedine v reálnom svete je možné meniť jeho význam. Odmietnutím morálky neostaneme na strane zla. Morálka nie je len jedna. Je ich viacero. Hovorí o morálke dobrej, len záleží aký je uhol pohľadu. Čo označujeme dobrým, môže sa v konečnom dôsledku javiť ako zlé. Pretože každá možnosť v sebe obsahuje zárodok dobra aj zla. Nerozhodujeme sa medzi dobrom a zlom, iba medzi možnosťami ich obsahujúcimi. Ak je morálny súd zameraný na čisté dobro, vec nedokážeme hodnotiť ako celok.¹⁰¹

Kritériom morálnej hodnoty je zachovanie človeka. Egoistické správanie nie pre seba samého, ale človeka ako biologického druhu. Zameranosť na bytie a vlastné rozvíjanie. Prijímanie rozhodnutia o existencii vlastného ja. Egoizmom ako spôsobom vytvárania pre ostatných, len pre možnosť vlastného naplnenia. Človek potrebuje vzťah k sebe samému, tak si vytvára miesto vo svete vecí s možnosťou tvorenia a následne dávania. Egoistické v nás musí prevažovať. Vzťah k iným nesmie byť pohlcujúci natoľko, aby vznikla závislosť. Udupe ego a nastane sebadeštrukcia. Stratí sa výnimočnosť, jedinečnosť osobnosti, stratenej v spoločnosti. Morálku nemožno rozdeliť. Vzniká tu vzťah medzi človekom a spoločnosťou. Ľudia si dávajú navzájom niečo zo seba, ale musia mať predovšetkým vzťah k sebe samému. Otvorenosťou realizujeme vzťah k iným a vytvárame si kladný vzťah k samému sebe. Morálka kresťanská hlásajúca nesebeckosť, nabádajúc k sebazapreniu napáchala nemalé škody. Tvorivý egoizmus zavrhnutý do zlého kúta a nesebeckosť vyzdvihnutá na svetlo dobra.¹⁰² Sebeckosť má hodnotu rovnú hodnote jeho pestovateľa. Nadcenené, alebo opovrhnutia hodné. Každý je považovaný podľa vyvíjajúcej sa krivky života. Stúpajúcej, alebo klesajúcej, ak má tendenciu klesať vtedy je s ním koniec. Stúpajúca hodnota ho vynáša vpred.¹⁰³

Z hľadiska Nietzscheho dobrým človekom nevníma človeka slabého, netvoriaceho, nasledujúceho spoločnosť. Poslušne sa riadiaceho mravnými

---

¹⁰¹ Porov. KOUBA, P. 1995. *Nietzsche: Filozofická interpretace*. Praha : Orientace čs, 1995. s. 77-85.

¹⁰² Porov. KOUBA, P. 1995. *Nietzsche: Filozofická interpretace*. Praha: Orientace čs, 1995. s. 77-85.

¹⁰³ Tamtiež s. 77-85.

hodnotami stáda. Morálne usporiadanie vníma ako znak dekadencie a ohrozenia života. Nedovoľuje vznik novému, vyžaduje poslušnosť, premeniť ho dokáže iba zlo. V Nietzscheho chápaní zlé je tvoriacou nepredvídateľnou, slobodnou zložkou s potenciálom. Pojem morálky zužuje do výrazov dobra a zla. A posudzuje ich z hľadiska imoralistu. Stavia sa na stranu ne - morálky. Nerozdeľuje, či je správna, alebo nie. Rozhodol sa pre ňu, kvôli obrovskému nárastu morálky otrockej. V základe majú obe rovnakú štruktúru.¹⁰⁴

Nutnosť podvoliť sa morálke, utlmiť panovačnosť a pudy divokého zvieraťa, aby človek našiel zmysel života. Z miesta opory sa otrocká morálka povzniesla samú seba na účel. Nietzsche účel v morálke popiera keď hovorí: „*Radšej vôbec žiadny účel, než morálny účel.*“¹⁰⁵ Zmenila sa z opory na prekážku, tvoriac totožné nebezpečenstvo ako v stave bez nej. Krajná pozícia morálky musí byť podľa Nietzscheho vystriedaná imoralizmom, ktorý má byť osobnostný a tvorivý.¹⁰⁶

Nietzsche vo svojej filozofii uvádza dva typy morálky, a to morálku pánov a morálku otrokov, medzi ktorými je vzájomný vzťah. On sám sa stavia na stanú pánskej morálky, ktorá pre neho neznamená správnu cestu, ale je potrebnou proti hrozivému rozmachu morálky kresťanskej. Morálku chápe ako obranu pred pesimizmom a oporou v prevahe nezmyselnosti, ako zdrojom dôvery v život. Potlačenie inštinktov a panovačnosti znamená podrobenie sa pravidlám morálky.¹⁰⁷ „*Či my imoralisti, škodíme cnosti? – Tak málo ako anarchisti kniežatám. Odkedy sa na nich strieľa, sedia opäť pevne na svojich trónoch. Poučenie: na morálku treba strieľať.*“¹⁰⁸

---

¹⁰⁴ Porov. KOUBA, P. 1995. *Nietzsche: Filozofická interpretace*. Praha: Orientace čs, 1995. s. 95-100.

¹⁰⁵ NIETZSCHE, F. 1995. *Súmrak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Praha : Votobia, 1995. s. 125.

¹⁰⁶ Porov. KOUBA, P. 1995. *Nietzsche: Filozofická interpretace*. Praha: Orientace čs, 1995. s. 98.

¹⁰⁷ Tamtiež s. 97- 99.

¹⁰⁸ NIETZSCHE, F. 2007. *Súmrak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava: IRIS, 2007. s. 11.

3.3 Zásadná kontradiktórnosť postoja k blížnemu, žene, chorému

Dielo *Mimo* dobra a zla sa v predhovore začína otázkou: „Dajme tomu, že pravda je žena - ako? Nie je potom oprávnené podozrenie, že všetci dogmatici, zle rozumeli ženám?“¹⁰⁹ K téme žena vyjadruje čisto svoj subjektívny názor. Zaraďuje ju k slabým. Premenlivou povahou ako slabšia bytosť inklinuje k slabým. Je plná súcitu a porozumenia. Teda uznáva náboženstvo. Žena matka upadá do altruizmu. „To je rozpad inštinktov!“¹¹⁰ Píše o nej ako žene samotnej, o sebe. Zachytáva samotnú podstatu, ale iba čisto z jeho pohľadu. „... už teraz sa totiž bude dopredu vedieť, ako veľmi sú to práve len - moje pravdy.“¹¹¹ Je dôležité rozlišovať medzi mužom a ženou. Sú to zásadné rozdiely o akých píše. Muž s najmenším vnútorným pripustením k rovnocennosti medzi pohlaviami je znakom povrchného ducha.¹¹²

Uvažovať vo vyššej sfére je možné o žene len ako o vyparádenom doplnku. Ochotnom, vždy poskytnúť ukojenie slasti. Jediné meno pre ženu je tehotenstvo. Je najnebezpečnejšou hračkou v rukách muža. Má byť oporou aj lekárom, keď sa vráti z boja. Starosť o muža, ktorý je veľkým dieťaťom pre tú najsladšiu a horkú bytosť zároveň. Žena vychádza z ulity a chce sa stať osobnosťou. Začína uvažovať o sebe samej ako o žene. Snaží sa vstúpiť do povedomia inak ako boli vnímané dovtedy. Ukázať sa na svetlo. Toto však Nietzsche odsudzuje. Žena je bytosťou s pôvabom, prístupná túžbam muža. Má sa o seba starať, reprezentovať, byť ozdobou po manželovom boku. Má byť v rodine predovšetkým matkou a manželkou. Vtedy muži milujú svoje ženy. V nijakom prípade by sa nemala stať lekárkou, kuchárkou, alebo pohybovať sa v oblasti vedy. Žiadna nebola filozofkou, ba žiadny filozof by nemal byť ženatý. Filozofiu majú na

---

¹⁰⁹ NIETZSCHE, F. 1996. *Mimo dobro a zlo*. Praha: Aurora, 1996. s.7.

¹¹⁰ NIETZSCHE, F. 1993. *Duševní aristokratizmus*. Olomouc: Votobia, 1993. s. 74.

¹¹¹ NIETZSCHE, F. 1996. *Mimo dobro a zlo*. Praha: Aurora, 1996. s. 137.

¹¹² Porov. NIETZSCHE, F. 1996. *Mimo dobro a zlo*. Praha: Aurora, 1996. s. 140.

starosti predsa od obdobia staroveku pevné v rukách muži. Hľadajúci pravdu a bažiaci po nej. Žene nejde o pravdu, hľadá len niečo, kde by sa mohla zviditeľniť. Nietzsche otvorene píše o nedôvere v zmenu, aby boli ženy činné v spoločnosti. „...*Môžeme sa s nutnou dávkou nedôvery pýtať, či sa žena vlastne o sebe poučiť chce - a či to chcieť môže...*“¹¹³ Môže, ale nesmela by opovrhovať sama sebou. Ak by vedela niečo robiť ako variť, predsa by toto povolanie vykonávala oddávna. Nietzsche pohŕda ženským pokolením. Preňho sú ženy len prázdne bytosti bez schopnosti myslieť. Uznáva správanie k ženám aké panuje na vo východnej časti sveta. Treba brať na vedomie, že ide iba o majetok. Vec na poskytnutie rozkoše. S rastúcou voľnosťou v spoločnosti je potrebné utiahnuť opraty v rodine.¹¹⁴

Podľa Nietzscheho ženy v spoločnosti strácajú svoje prirodzené inštinkty. Snažia sa vymaniť spod mužskej nadvlády, túžiac po osobnej nezávislosti. Pretvárajú sa na nebojácne muža - ženy bez štipky vkusu. Strácajú pri tom čo hľadali a to seba samé. Vytráca sa jemnosť, krehkosť, slabosť. Nemožno hovoriť o slabšom pohlaví, žena napreduje. Podstata ženy sa stráca pred očami. Je krásna a múdra svojou prirodzenosťou. Tak vie muža vlákať do svojich osídel. Získať si jeho priazeň a rešpekt. Muž ju ochráni, postará sa. Ich vôľa v prirodzenosti bola veľmi silná. Vstupom do vedeckej oblasti tieto veci stráca a vôľa sa stáva akousi reagujúcou.¹¹⁵ Nepochopiteľný je preň obraz kresťanskej ženy ako aj vyjadrenia k samotnej žene zdvorilým spôsobom zo strany mužov. Ústa a prsia ženy, či dievčenský dych ako niečo čisté, a nič nie je čistejšie. Pre Nietzscheho je to druhá chyba Boha, pretože ženu urobil z dlhej chvíle. Ona je hadom, ale vďaka nej človek prišiel k poznaniu. Dáva ženám šancu a nádej a tou je priviesť na tento svet nadčloveka.¹¹⁶

V kresťanstve žena zohráva významnú úlohu. V prikázaniach, podľa ktorých by sa kresťania mali riadiť vo svojom živote sa v šiestom z nich

---

¹¹³ Porov. NIETZSCHE, F. 1996. *Mimo dobro a zlo*. Praha: Aurora, 1996. s. 137.

¹¹⁴ Porov. Tamtiež s. 137-139.

¹¹⁵ Porov. Tamtiež s. 137-143.

¹¹⁶ Porov. NIETZSCHE, F. 2009. *Tak pravil zarathustra*. Praha : XYZ, 2009. s. 58.

hovorí: „*Nepožiadaj manželku blížneho svojho.*“¹¹⁷ Toto prikázanie vyjadruje ochranu nad manželským zväzkom a tiež rodinou. Jedná sa hlavne o potomkov tejto rodiny, deti, ktoré žena porodí. Jej najdôležitejšou úlohou v živote je úloha matky. Žena má rovnaké právo ako muži, pretože je tiež Božím stvorením. Nebyť ženy, nerodia sa deti. Muž si berie za manželku skromnú ženu a odplatou mu je šťastie, ktoré po jej boku prežíva. „*Žena je mužovi pravou pomocou, zväzok ich dvoch je Božím darom.*“¹¹⁸ Túži po krásnej žene, tá mu vytvorí úsmev na tvári. Je mu oporou, pomáha a dopraje odpočinku. Bez ženy sa muž túla, plačlivo blúdi životom. Je matkou Mesiáša, syna Boha zoslaného na Zem ľuďom. Mária Matka božia porodila Ježiša, splodeného z Ducha Svätého. Jej postavenie je neodškriepiteľné. Ako sa veriaci utiekajú a modlia k Bohu, modlia sa aj k Panne Márii. „*Požehnaná si medzi ženami a požehnaný je plod života tvojho Ježiš.*“¹¹⁹ Žena je dôležitou súčasťou kresťanského sveta. Ženu neodsudzoval ani Ježiš Kristus ako sa dozvedáme s Nového Zákona. Syn Boží uzdravoval bez rozdielu veku, či pohlavia. Ženy uzdravoval aj im odpúšťal hriechy, „*tvoja viera ťa uzdravila, chod' v pokoji.*“¹²⁰

Láska k blížnemu je pre Nietzscheho sebaláskou „*Pomôž si sám: potom ti každý pomôže. To je princíp lásky k blížnemu.*“¹²¹ Je schovávaním sa pred samým sebou. Chce byť cnosťou, nesebeckým správaním. Vyššia láska je k vzdialenému, láska k nadčloveku, tá je správna. Prečo k Bohu? Boh je príznakom. Sám seba človek neznesie odvracia sa od seba, takto nemôže mať rád blížneho. Vyhľadáva ho aby sa mohol nájsť, vytvoril si väzenie, z ktorého nenachádza cestu.¹²²

Nietzsche sa v diele *Súmrak modiel* vyjadruje o láske ako o víťazstve kresťanstva, považuje ho za opantanie zmyslov výmyslom ducha. Následne

---

¹¹⁷ Matúš 5-27.

¹¹⁸ Genezis 2-17.

¹¹⁹ Lukáš 1-42.

¹²⁰ Lukáš 8-48.

¹²¹ NIETZSCHE, F. 2007. *Súmrak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava: IRIS, 2007. s. 7.

¹²² Porov. NIETZSCHE, F. 2009. *Tak pravil Zarathustra*. Praha: XYZ, 2009. s. 54.

tak prichádza k zduchovneniu nepriateľa, vnútorne sa eliminovali protiklady, ktoré boli prospešné životu.¹²³

Kresťanstvo učí milovať svojich blízkych, ako aj svojich nepriateľov. Milovať svojich nepriateľov bez akéhokoľvek ohľadu na to akými sú, prinesie odmenu v podobe lásky Boha. „*Tomu kto ťa udrie do tváre, nastav aj druhú stranu,*“¹²⁴ správať sa vždy láskavo a úctivo tak ako Boh, ktorý je „*milosrdný*“.¹²⁵ Pre kresťanstvo je láskou Boh. Stvoril človeka na svoj obraz, aby ho mohol milovať. Ľudia v sebe majú potrebu milovať ako aj byť milovaní. Miluje nás Boh a my dokážeme milovať tiež, to je naša podobnosť s ním. Boh pochádza z Absolútna, človek je len relatívny, bol stvorený z nejakej príčiny.¹²⁶

Chorého človeka Nietzsche považuje za príživníka, parazita. Chorý je preňho zbabelým človek, ktorý nepatrí do spoločnosti. „*Zomri v pravý čas: tak učí Zarathustra.*“¹²⁷ Nemá právo na život, keďže sa stratil aj jeho zmysel, nemal by ďalej žiť. Lekári by nemali podávať lieky, ale opovrhovať takýmito pacientmi. Nepodávať na silu lieky, nechať umierať človeka, ktorého krivka života klesá. Nepredlžovať život bez zmyslu, ak človek už nie takým akým bol. Ak žil hrdo, mal by hrdo aj umrieť. „*Dobrovoľná smrť, v pravý čas s jasnou myslou.*“¹²⁸ Človek má umierať s čistou myslou v kruhu rodiny, zrekapitulovať si svoj život. Umrieť prirodzene, to znamená slobodne, byť pri vedomí, nie nečakane. Človek sa rodí bez toho aby o tom rozhodoval, smrť predstavuje možnosť rozhodnutia. Lepšie radšej umrieť so cťou ako prežiť celý život v odriekaní a pocitom viny. Nietzsche, ale samovraždu odsudzuje, nevníma ju za prirodzenú. Odsudzuje kresťanstvo, pretože „*zneužilo slabosť umierajúceho na znásilnenie svedomia.*“¹²⁹ Pri poslednej chvíli v živote

---

¹²³ Porov. NIETZSCHE, F. 2007. *Súmrak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava: IRIS, 2007. s. 26.

¹²⁴ Lukáš 6-29.

¹²⁵ Lukáš 6-36.

¹²⁶ Porov. KOREC, J. CH. 2006. *Sloboda ako dar – či záhuba?* 1 Bratislava : Lúč, 2006. s. 95-104.

¹²⁷ NIETZSCHE, F. 2009. *Tak pravil Zarathustra*. Praha: XYZ, 2009. s. 63.

¹²⁸ Tamtiež s. 60.

¹²⁹ Tamtiež s. 60.

človeka ho nútia premýšľať o vlastnej hodnote a zlých skutkoch, ktoré v spáchal, aby sa mohlo kajaf'.¹³⁰

Kresťanstvo chorých neodmieta, naopak sú preň dôležitou súčasťou. Pri zjavení Božieho syna Ježiša Krista to boli práve chorí, ktorých uzdravoval a tak sa preukazoval ako Boží posol. Uzdravoval veriacich i neveriacich, aby v neho uverili, tak ako v prípade posadnutého v Kafarnaume, o ktorom sa píše v Evanjeliu podľa Lukáša. Posadnutý neveril Ježišovi, myslel si že ho chce „zahubiť“¹³¹ a napriek jeho nedôvere ho uzdravil. Uzdravil aj malomocného i ochrnutého, pretože to sám chcel. Mesiáš konal zázraky a chorí ľudia vyzdraveli a mŕtvy ožili. Prinavrátil život synovi vdovy, „chlapče, hovorím ti vstaň!“,¹³² a chlapec ožil. Zakaždým ako niekto požiadal o uzdravenie Ježiš mu pomohol, uzdravoval každého a všade. Ľudia ho žiadali o uzdravenie a on im kázal nech, šíria ďalej tieto jeho činy. Vyplýva s toho, že uzdravovanie chorých bolo pre Ježiša dôležitou časťou služby svetu. Takto mohol ľuďom na vlastné oči ukázať a dokázať hmatateľne Božiu lásku.¹³³

3.4 Svedomie, cnosť ako zdroj hodnotovej ambivalencie kresťanskej a Nietzscheho interpretácií

Rozhodovanie sa pre dobro, alebo zlo znamená pre kresťana rozhodnutie prijatia, alebo odmietnutia. Dobré pomáha k zrelosti človeka a jeho dokonalosti. Zlý chápe rozpor prirodzenosti a cieľom človeka. Nemôže sa to však definovať presne, pretože tak ako rastlinám vyhovuje niečo iné, tak aj človeku. Platí to duchovne a aj biologicky. Znamená to preň rozhodnutie prijatím, alebo odmietnutím dobrého, či zlého. Toto pre človeka predstavuje riziko, je vystavený výberu, kde dobro nemusí predstavovať to

---

¹³⁰ Porov. Tamtiež s. 59-60.

¹³¹ Lukáš 4- 34.

¹³² Lukáš 7-14.

¹³³ Porov. MESSINA, R. 2005. Dějiny charitativní činnosti. Kostelní Vydří: Karmelitánske nakladatelství, 2005. 21 s.

pekné a príjemné. To čo predstavuje telesnú rozkoš, pre ducha môže pôsobiť odpudzujúco. Inštinkty, ktoré kresťanstvo prisudzuje zvieratám, sa u človeka obmedzujú slobodnou vôľou, ktorou oplýva na základe poznania. Biologická stránka človeka nie je vyvážená s duchovnou. Človek právom slobodnej voľby vyvažuje tieto inštinkty kultúrou, rozvojom civilizácie. „Človek sa v živote neuberá po koľajniciach vymeraných a vyvážených inštinktov.“¹³⁴ Rôzne pudy človeka nie sú vyvážené ako je to u zvierat. Má možnosť poznávania, hodnotenia a následne rozhodnutia ako mu to slobodná vôľa dovoľuje. Delenie na činy človeka a ľudské činy, sú činmi za ktoré človek preberá morálnu zodpovednosť. Podľa kresťanstva je bytosťou otvorenou Bohu, má možnosť výberu, ale za svoje činy je plne zodpovedný. „Naše svedomie nám dosvedčuje, že sme v tomto svete a zvlášť voči vám žili v sviatosti a rýdzosti pred Bohom a nespoliehali sa na svetskú múdrosť, ale na Božiu milosť.“¹³⁵ Kresťanstvo nechápe človeka ako bytosť ovládanú pudmi, ktorá zavrhuje morálku. Popretím morálky, človek popiera sám seba a nesie za toto slobodné rozhodnutie zodpovednosť.¹³⁶

Svedomie človeka je prirodzenou schopnosťou praktického rozhodnutia rozumu človeka, v čase hodnotenia a ukázania samotného dobra a zla. Činy delíme na činy človeka a ľudské. Ľudské sú kresťanmi považované činy ľudskej vôle, ktoré „sú výsledkom rozhodnutia slobodného človeka.“¹³⁷ Svedomie sa dotýka práve týchto činov. Vychádzajú zo slobodného rozhodnutia a človek za ne berie zodpovednosť. Svedomie je sudcom rozhodnutí, ktoré človek vykoná. Je závažným faktorom ako pre človeka, tak pre ľudstvo. Možnosť slobodného rozhodnutia, je záležitosťou ducha. Pravou slobodou je oddanosť pravde života. Chybou a vinou je zrada tejto pravdy. Svedomie je indikátorom, dobro schvaľuje a zlo považuje za vinu, hovorí nám čo môžeme, či nemôžeme. Hodnotenie určitých činov prichádza z obdobia pred morálkou. Svedomiu sa vynára čo má byť, nie čo je.¹³⁸

---

¹³⁴ KOREC, J. CH. 2006. *Sloboda ako dar – či záhuba? 1*. Bratislava : Lúč, 2006. s.57.

¹³⁵ 2 List Korinťanom 1,15.

¹³⁶ Porov. KOREC, J. CH. 2006. *Sloboda ako dar – či záhuba? 1*. Bratislava : Lúč, 2006.57-58.

¹³⁷ Tamtiež s.171.

¹³⁸ Porov. Tamtiež s. 176.

„Čistým je všetko čisté. Ale poškvrneným a neveriacim nie čisté nič. Ako ich rozum tak ich svedomie je poškvrnené.“¹³⁹

Svedomie je schopnosť človeka hodnotiť a vykonávať svoje skutky na základe prirodzeného a zjaveného Božieho Zákona. *„Všetci čo hrešili bez zákona, bez zákona aj zahynuli, a tí, čo hrešili pod zákonom, budú odsúdení podľa zákona. Lebo tí čo sú spravodliví pred Bohom, čo zákon počúvajú, ale tí čo zákon plnia, budú ospravedlnení.“¹⁴⁰*

So svedomím sa rodíme, nie je naučené, ale dokážeme ho kultivovať. Svedomie existuje, ak by sa poprelo svedomie musel by sa poprieť aj život. Kresťanské svedomie nám jasne odpovedá na otázky dobra a zla. Treba konať dobro aj keď nemusí byť vždy príjemné. *„Svedomie je pre každého z nás normou.“¹⁴¹* Svedomie má schopnosť hodnotiť naše činy, to či je niečo dobré, alebo zlé. Vina prichádza vtedy, keď kresťan vytvorí, spraví nejaký zlý skutok. Pre kresťanstvo je svedomie svetlom v tme, šťastím pre človeka. Svedomie môžeme zradiť hriechom.¹⁴² Kresťania za hriech považujú odmietnutie Boha. Ak niekto spácha hriech stáva sa jeho otrokom. Človek sa rodí so svedomím, slobodnou vôľou má právo na rozhodnutie k dobrému, alebo zlému. Rozhodnutím sa pre zlo, jeho zlou vôľou, alebo nejakým činom pácha hriech. Má právo voľby, s ktorou je spojená aj zodpovednosť. Nehovorí iba o činoch telesných, ale taktiež aj duševných. Hriech prichádza, ak človek pociťuje slabosť, alebo veľké pokušenie. Kresťania neveria v hriech, ale v odpustenie od Boha. *„Máme dosť viery v Boha, aby sme mohli cez neho a v ňom mať minimum dôvery v seba.“¹⁴³*

Pre Nietzscheho slobodná vôľa znamená jedinečnú príležitosť, prostriedok kresťanstva, aby človeka urobili závislým na Bohu. Vymysleli ju, aby človek mal pocit zlého svedomia, aby ho mohli obviňovať a zároveň s neho urobiť hriešnika. *„Ľudia boli vyhlásení za slobodných, aby mohli*

---

¹³⁹ List Titovi 1, 15.

¹⁴⁰ List Rimanom, 4, 12-16.

¹⁴¹ KOREC, J. CH. 2006. *Sloboda ako dar – či záhuba? 1.* Bratislava : Lúč, 2006.s. 195.

¹⁴² Porov. KOREC, J. CH. 2006. *Sloboda ako dar – či záhuba? 1.* Bratislava : Lúč, 2006. s. 202.

¹⁴³ Tamtiež s. 217.

*byť súdení, aby mohli byť potrestaný – aby sa mohli stať vinnými.*¹⁴⁴ Človek má zodpovednosť ako sa sám rozhodne, či si vyberie cestu dobra, alebo zla. Rozhodovanie v slobodnej vôli vymysleli služobníci Boha, len preto aby sa v človeku nahľadávalo svedomie. Kňazi to využijú a s človeka robia hriešnika. Od Boha majú právo na potrestanie hriechu. Preto Nietzsche hovorí o slobodnej vôli ako o výmysle za účelom možnosti trestania. Jeho názor ako imoralistu, je že tieto pojmy treba zo sveta odstrániť. Človek by nemal byť závislý na Bohu. Mal by mať dostatok dôvery v seba samého.¹⁴⁵

V Nietzscheho koncepcii sa človek búri proti svojmu svedomiu, ak sa nestane vládcom. Nietzsche bol zástancom živočíšnych inštinktov v jedincovi, do popredia dával individualitu silných ľudí, ich vášne. Všetko čo pre neho znamenalo áno životu. Najväčším nepriateľom bolo pre neho kresťanstvo, dokonca sám seba nazval Atikristom. Etické hodnoty kresťanstva sú pre Nietzscheho zbabelé, pretože podľa neho v človeku zabíjajú všetko prirodzené, egoizmus, vôľu víťaziť. Kresťanskou morálkou sa pre neho stáva morálka otrokov, teda ľudí slabých až podpriemerných, ktorá je škodlivá pre ľudí vznešených. Boh je pre Nietzscheho ho nepriateľ, práve preto ho vo svojom diele „Zarathustra“ zabije.

Pre Nietzscheho má svedomie pôvod u kresťanov, pre ktorých bol výmyslom ako získať veriace na svoju stranu. Pôvodne svedomie patrilo aristokratom, no kresťania ho zmenili na svoj obraz, na zlé svedomie. Podľa Ničeho sa zlé svedomie objavuje práve vtedy, keď človek žije v hriechu. Hriech a vina tvoria pre kresťanov iba prostriedok, aby sa človek cítil vinný pred očami Boha. Pre kresťanstvo sú vinnými práve tí, čo hovoria životu áno a žijú v prirodzenosti. Takýto život odsudzujú, človek sa stáva hriešnym a svoju jedinu spásu nachádza v svedomí.¹⁴⁶

---

¹⁴⁴ NIETZSCHE, F. 2007. *Súmrak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava: IRIS, 2007. s. 33.

¹⁴⁵ Porov. NIETZSCHE, F. 2007. *Súmrak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava: IRIS, 2007. s. 34.

¹⁴⁶ Porov. HREHOVÁ, H. 1995. Pohľad do systémov etických systémov. Bratislava : Charis, 1998. s. 94-95.

Nietzsche nemá zmysel pre cvičenie sa v mravnej zručnosti. „Ako? Vy ste volili cnosť a vypätú hrud', no súčasne poškľujete po výhodách ľudí bez zábran? – Ale veď cnostný sa zrieka výhod....“¹⁴⁷

---

¹⁴⁷ Porov. NIETZSCHE, F. 2007. *Súmrak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom*. Bratislava: IRIS, 2007. s. 9

ZÁVER

Cieľom našej záverečnej práce bola snaha o priblíženie chápania hodnôt v dielach Fridricha Nietzscheho, ako aj o ich rozdelenie, ktorým sme sa pokúsili ukázať ich vzájomnú protikladnosť. Protiklady sa prelínajú v celej jeho tvorbe. Zároveň sme poukázali na hodnoty kresťanstva, ktorým sa Nietzsche vysmieval a snažil sa o ich prehodnotenie. Nietzsche odsudzuje kresťanstvo, stalo sa preňho otravou, ktorá sa už dvetisíc rokov zmocňuje celej Európy. Jediným východiskom ako sa zbaviť kresťanskej nadvlády je zrušiť Absolútne hodnoty a Boha, ktorého zaviedla.

V prvej kapitole sme sa venovali filozofickej axiologii, kde sme charakterizovali akými poznatkami Friedrich Nietzsche do tejto teórie prispel. Celá prvá kapitola sa venuje pojmu hodnota.

V druhej kapitole sme si priblížili chápanie pojmu hodnôt v dielach samotného Nietzscheho. Vybrali sme hodnoty, ktoré boli dôležité pri vysvetlení morálky, ktorou sa zaoberal. Hovoril o dvojitom hodnotení, ale každé je vôľou k moci. Vôľa k moci je pre Nietzscheho znamenala silu a podstavu v živote. Delenie na morálku pánov i otrokov, je závislá od vôle k moci. Vôľou k moci oplývajú vznešení, silní jedinci, ktorí neodsudzujú život.

V tretej kapitole porovnávame hodnoty kresťanstva, ktoré sú pre jeho učení veľmi významnými s vybranými hodnotami vo filozofii Friedricha Nietzscheho. Nietzsche vyjadruje všeobecný odpor voči kresťanstvu, ako aj k Bohu akého si toto náboženstvo vytvorilo. Znamenalo preňho zničenie všetkého prirodzeného, pudového z čoho človek vychádzal. Potlačenie týchto inštinktov, spôsobuje že vôľa k moci sa stala reagujúcou a to vedie k úpadku života.

Nietzscheho filozofia vyviera z množstva v absolútne neukotvených elementov, ktoré sú však vzájomne prepojené a jeden na druhý nadväzujú. Človek v Nietzscheho filozofii hrá úlohu bytosti, ktorá hodnoty tvorí, pretvára a vyvracia. To všetko je pritom závislé na konkrétnej a úplne unikátnej situácii, v akej sa jednotliviec nachádza. Ako cieľ pritom

Nietzsche človeku prisúdil neustále seba prekonávanie a smerovanie k nadčloveku. Všetky jeho myšlienky boli zamerané na snahy ukázať ľuďom veľké možnosti, ktoré sú v nich ukryté a o ktorých si mnohí nie sú často ani vedomí. Ak sa teda hovorí o Nietzscheho koncepcii človeka, ide tým aj o celú jeho filozofiu, ktorá sa neustále človeku a problematike jeho pomere k ostatným ľuďom, svetu i sebe sama venuje.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

Primárna literatúra:

- [1] BIBLE. Písmo svaté starého a Nového Zákona. 1991. Praha : Česká biblická společnost, 1991. ISBN 80-7113-009-05 s. 285
- [2] KOREC, CH, J. 2006. Sloboda ako dar – či záhuba? 1. Bratislava: LÚČ, 2006. ISBN 80-7114-598-X s. 427
- [3] KOREC, CH, J. 2007. Sloboda ako dar – či záhuba? 2. Bratislava: LÚČ, 2007. ISBN 978-80-7114-602-5 s. 310
- [4] NIETZSCHE, F. 2003. Antikrist: Pokus o kritiku kresťanstva. Bratislava : IRIS, 2003. ISBN 80-89018-46-7 s.118
- [5] NIETZSCHE, F. 1993. Duševní Aristokratismus. Olomouc: VOTOBIA, 1993. ISBN 80-85619-87-3 s. 127
- [6] NIETZSCHE, F. 1993. Ecce homo. Praha: Naše vojsko,1993. ISBN 80-206-0270-4 s. 157
- [7] NIETZSCHE, F. 1994. Filosofie v tragickém období řeků. Olomouc : Votobia, 1994. ISBN 80-85619-44-X s. 165
- [8] NIETZSCHE, F. Genealogie morálky: Polemika. Praha: Aurora, 2002. 147 s. ISBN 80-7299-078-9
- [8] NIETZSCHE, F. 1996. Mimo dobro a zlo. Praha: AURORA, 1996. ISBN 80-85974-12-6 s. 199
- [10] NIETZSCHE, F. 2005. My filologové. Praha : OIKOYMENH, 2005. ISBN 80-7298-126-9 s. 156
- [11] NIETZSCHE, F. 1992. Nečasové úvahy 2. Praha : Mladá fronta, 1992. ISBN 80-204-0289-6 s.169
- [12] NIETZSCHE, F. 1995. O životě a umění. Olomouc: Votobia, 1995. ISBN 80-85885-54-9 s. 102
- [13] NIETZSCHE, F. 2007. Súmraak modiel, alebo ako sa filozofuje s kladivom. Bratislava : IRIS, 2007. ISBN 978-80-89256-06 s. 105
- [14] NIETZSCHE, F. 2009. Tak pravil zarathustra, kniha pro všechny a pro nikoho. Praha : XYZ, 2009. ISBN 978-80-7388-147-4 s. 353
- [15] NIETZSCHE, F. 2008. Zrození tragédie. Praha : Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-920-1 s. 223

Sekundárna literatúra:

- [16] ANDREAS-SALOMÉ, L. 1996. Friedrich Nietzsche ve svých dílech. PRAHA: TORST, 1996. ISBN 80-85639-75-0 s. 202
- [17] AZENBACHER, A. 1994. Úvod do etiky. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-111-3 s. 292
- [18] HOLLINGDALE, R, J. 1998. Nietzsche. Olomouc: Votobia, 1998. ISBN 80-7198-334-9 s. 266
- [19] HREHOVÁ, H. 1995. Pohľad do systémov etických systémov. Bratislava : Charis, 1998. ISBN 80-88743-23-0 s. 163
- [20] KOUBA, P. 2001. Smysl konečnosti. Praha: OIKOYMENH, 2001. ISBN 80-7298-040-8 s. 290
- [21] KOŠČ, S. a spol.. 2007. Dokumenty sociálnej náuky cirkvi. Trnava : Spolok Svätého Vojtecha, 2007. ISBN 978-80-7162-694-7 s. 596
- [22] MESSINA, R. 2005. Dejiny charitatívnej činnosti. Kostelní Vydří : Karmelitánske nakladatelství, 2005. ISBN 80-7192-859-3 s. 148
- [23] STORIG, J, H. 1993. Malé dějiny filozofie. Praha : ZVON, 1993. ISBN 80-7113-058-3 s. 558
- [24] SUTOR, B. 1999. Politická etika. Trnava : Dobrá kniha, 1999. ISBN 80-7141-222-8 s. 380
- [25] THURNHER, R., ROD, W., SCHMIDINGER, H. 2009. Filosofie 19. a 20. Století III, Filosofie života a filosofie existence. Praha: Oikoymenh, 2009. 978-80-7298-177-9 s. 521

Poznámka

NIETZSCHE, F. Antikrist: Pokus o kritiku kresťanstva. Bratislava : IRIS, 2003. 118 s. ISBN 80-89018-46-7 (citujem ho v oddieloch, nie stranách z dôvodu, pretože som sa nedostal k pôvodnej verzii, s ktorou som pracovala)